

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

KSS.430.7.2026

Nr ewid. 6/2026/P/25/023/KSS

Informacja o wynikach kontroli

ZABEZPIECZANIE I OCHRONA MUZEÓW NA WYPADEK SYTUACJI KRYZYSOWYCH

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa

p.o. Dyrektor Departamentu Spraw
Społecznych

Konrad Kostępski

/podpisano elektronicznie/

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Jacek Kozłowski

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, czerwiec 2026 r.

Najwyższa Izba Kontroli

ul. Filtrowa 57

02-056 Warszawa

+48 22 444 50 00

nik@nik.gov.pl

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. Wprowadzenie	7
2. Ocena ogólna	9
3. Synteza.....	12
4. Wnioski	21
5. Ważniejsze wyniki kontroli	22
5.1. Realizacja zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych.....	22
5.2. Wydatkowanie środków publicznych na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych.....	40
5.3. Nadzór nad realizacją zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych.....	43
6. Załączniki.....	45
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe.....	45
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych.....	47
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności	57
6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.....	59

WYKAZ SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ

Krajowy program ochrony zabytków / KPOZ	krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – dokument opracowywany przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na okres 4 lat, określający w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji (art. 84 w związku z art. 85 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ¹)
Krajowy plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego / KPOZkz	krajowy plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych – dokument opracowywany przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na podstawie art. 88 ust. 1 ustawy o zabytkach, sporządzany według „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych ²
Minister	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Ministerstwo, MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Muzealia	rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność muzeum i wpisane do inwentarza muzealiów (art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach ³)
Muzeum	jednostka organizacyjna, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów (art. 1 ustawy o muzeach); w niniejszej kontroli – pod pojęciem muzeum rozumie się zarówno zbiory (muzealia, zabytki), jak i siedziby muzeum

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1292, ze zm.; dalej: ustawa o zabytkach.

² Dz. U. Nr 212, poz. 2153; dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony zabytków.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 385.

Ochrona zabytkowych zbiorów i siedzib muzeów	działania – zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków – polegające na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu uratowanie zabytków przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem
Plan operacyjnego funkcjonowania / POF	dokument planistyczny wykonany w ramach planowania polegającego na ustalaniu czynności dotyczących przygotowania i działania w warunkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny (art. 2 pkt 21 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny ⁴)
POM	plan ochrony muzeum – dokument na podstawie którego realizowane jest zabezpieczanie zbiorów przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem (§ 27 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą ⁵)
POZ	plan ochrony zabytków – dokument określający organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, ujmujący stan zasobu podlegającego ochronie, zagrożenia, zamiar działania, sposób realizacji, niezbędne siły i środki oraz czas i koszty wykonania (§ 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków)
Sytuacja kryzysowa	sytuacja wpływająca negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołująca znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków (art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym ⁶); w niniejszej kontroli – to niebezpieczeństwa i zagrożenia dla zbiorów i siedzib muzeów, w szczególności: pożary; powodzie, ulewę lub zalewanie z innych przyczyn; wichury; katastrofy budowlane, awarie techniczne, chemiczne; demonstracje i rozruchy uliczne, rabunki lub akty wandalizmu; ataki terrorystyczne; konflikty zbrojne; cyberataki
Zabezpieczanie zbiorów i siedzib muzeów	działania – zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum – polegające na: 1) niedopuszczeniu do sytuacji, w której zbiory mogą zostać utracone, uszkodzone lub zniszczone

⁴ Dz. U. z 2025 r. poz. 825, ze zm.

⁵ Dz. U. poz. 1240; dalej: rozporządzenie w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

⁶ Dz. U. z 2026 r. poz. 574.

- w wyniku pożaru, kradzieży lub innego niebezpieczeństwa;
- 2) ochronie miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów;
- 3) ochronie zbiorów w czasie transportu

Zabytek nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt 1 ustawy o zabytkach)

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy zabezpieczanie i ochrona muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych były prawidłowe i rzetelne?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

Czy zadania w zakresie zabezpieczania zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych były realizowane prawidłowo i rzetelnie?

Czy zadania w zakresie ochrony zabytkowych zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych były realizowane prawidłowo i rzetelnie?

Czy środki publiczne na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych były planowane oraz wykorzystane prawidłowo i rzetelnie?

Czy nadzór Ministra nad realizacją zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych był prawidłowy i skuteczny?

Jednostki kontrolowane

MKiDN oraz dziewięć muzeów nadzorowanych przez Ministra

Okres objęty kontrolą

Od 1 stycznia 2022 r. do zakończenia czynności kontrolnych (tj. do 19 grudnia 2025 r.)

Dobra kultury, w tym zabytki ruchome i nieruchome, są narażone na różnorodne zagrożenia. Mogą one wynikać z działania lub zaniechania człowieka, sił przyrody, jak również zbiegu różnych niekorzystnych zjawisk fizycznych. Zagrożenia powodowane przez przyrodę (np. trzęsienia ziemi, huragany, ulew, powodzie) oraz człowieka (np. kradzieże, niszczenie, podpalenia) skutkują często nieodwracalnymi stratami w dziedzictwie kulturowym. Duże straty w dobrach kultury powodują również konflikty zbrojne, zarówno w wyniku bezpośrednich działań militarnych, jak i grabieży, celowego uszkodzenia i niszczenia. Mając na uwadze zagrożenia muzeów (ich siedzib i zbiorów) o charakterze kryzysowym, konieczne jest planowanie ich zabezpieczania i ochrony w celu zachowania dla przyszłych pokoleń⁷.

Ochrona dziedzictwa narodowego i dóbr kultury w Polsce jest unormowana w preambule oraz w pierwszym rozdziale w art. 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.⁸ Państwo realizuje swoje zadania w tym zakresie m.in. przez działania muzeów, które w swoich zbiorach przechowują najcenniejsze elementy dziedzictwa kulturowego.

Muzea – jako instytucje kultury – działają w szczególności na podstawie ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁹, ustawy o muzeach, ustawy o zabytkach oraz statutu nadanego przez organizatora (np. Ministra).

Muzeum realizuje swoje cele¹⁰ m.in. przez: gromadzenie zabytków w statutowo określonym zakresie; katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych zbiorów; przechowywanie gromadzonych zabytków, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych; zabezpieczanie i konserwacja zbiorów oraz, w miarę możliwości, zabezpieczanie zabytków archeologicznych nieruchomych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody, o czym mowa w art. 2 ustawy o muzeach.

Muzea zobowiązane są także do wykonywania zadań związanych z zabezpieczaniem i ochroną powierzonych im zbiorów, w tym na wypadek sytuacji kryzysowych.

⁷ Patrz: <https://ibd.org.pl/planowanie-ochrony/> [dostęp: 7.01.2026 r.].

⁸ Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.

⁹ Dz. U. z 2026 r. poz. 457.

¹⁰ Zgodnie z art. 1 ustawy o muzeach celami muzeum są: gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Zabezpieczanie zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą, zwanym dalej „innym niebezpieczeństwem”, zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, polega na: 1) niedopuszczeniu do sytuacji, w której zbiory mogą zostać utracone, uszkodzone lub zniszczone w wyniku pożaru, kradzieży lub innego niebezpieczeństwa; 2) ochronie miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów; 3) ochronie zbiorów w czasie transportu.

Natomiast ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych – zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków – polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

Dotychczasowe kontrole NIK wykazały nieprawidłowości w realizacji zadań dotyczących zabezpieczania i ochrony zabytków (np. kontrole: P/18/108 „Ochrona zabytków w województwie lubuskim na wypadek sytuacji kryzysowych”¹¹, P/21/023 „System ochrony zabytków w Polsce”¹², P/23/023 „Funkcjonowanie Muzeum Narodowego w Warszawie”¹³).

Uzasadnieniem dla przeprowadzenia niniejszej kontroli – w celu zweryfikowania stanu zabezpieczenia i ochrony zbiorów muzealnych przed ewentualnym zniszczeniem lub bezpowrotną utratą – była ponadto trwająca od 2022 r. inwazja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, państwo bezpośrednio sąsiadujące z Polską.

Do kontroli wytypowano muzea¹⁴, dla których organizatorem jest Minister, ze względu na ich status (muzeum narodowe), liczbę zgromadzonych muzealiów oraz ich wartość. W niniejszej informacji, mając na względzie treść art. 30a ustawy o muzeach¹⁵ oraz zakres i przedmiot dokonanej w opublikowanych wystąpieniach pokontrolnych anonimizacji, odstąpiono – co do zasady – od imiennego wskazywania muzeów, w których wystąpiły stany nieprawidłowe.

¹¹ <https://bip.nik.gov.pl/kontrole/P/18/108/LZG/>.

¹² <https://bip.nik.gov.pl/kontrole/P/21/023/KNO/>. Po kontroli tej NIK zawnioskowała o opracowanie aktualnego KPOZkz. W stanowisku do Informacji o wynikach kontroli Minister poinformował, że zarządzeniem Ministra z dnia 28 maja 2021 r. został powołany w Ministerstwie Zespół zadaniowy do spraw „Krajowego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, którego zadaniem jest przygotowywanie w zależności od potrzeb projektów aktualizacji Krajowego planu ochrony zabytków lub projektu nowego Krajowego planu ochrony zabytków.

¹³ <https://bip.nik.gov.pl/kontrole/P/23/023/KNO/>.

¹⁴ Wykaz jednostek kontrolowanych został zamieszczony w załączniku nr 6.1. do niniejszej informacji.

¹⁵ Zgodnie z art. 30a ustawy o muzeach dostęp do informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów, podlega ograniczeniu.

2. OCENA OGÓLNA

Niewłaściwa realizacja części zadań na rzecz zabezpieczania i ochrony muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych

Minister oraz dyrektorzy muzeów niewłaściwie realizowali niektóre zadania na rzecz zabezpieczania oraz ochrony zabytkowych zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych, przy czym nie stwierdzono, aby w konsekwencji doszło do zniszczenia, uszkodzenia lub zaginięcia zbiorów. Należy jednak podkreślić, że na dzień zakończenia czynności kontrolnych objęte kontrolą podmioty nie były przygotowane od strony formalno-organizacyjnej na wypadek konfliktu zbrojnego, co – zwłaszcza w kontekście trwającej od 2022 r. inwazji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę – NIK ocenia negatywnie.

Minister nie zapewnił realizacji żadnego z zadań określonych w „Krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026”¹⁶, a przedłużające się w Ministerstwie prace nad opracowaniem tego programu spowodowały, że nie zachowano ciągłości z poprzednio obowiązującym „Krajowym programem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022”¹⁷. Ponadto Minister w ograniczonym zakresie podejmował działania programowo-koordynacyjne w celu przygotowania muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych, a opracowany przez niego „Krajowy plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych” nie spełniał swojej funkcji, tzn. nie mógł być wykorzystany do planowania organizacji i sposobu ochrony zabytków, ponieważ nie zawierał większości elementów wymaganych przepisami prawa. Dodatkowo KPOZk był aktualizowany nieterminowo i bez uwzględnienia doświadczeń z działań wojennych na Ukrainie i ich wpływu na zachowanie zabytków.

W sześciu skontrolowanych muzeach dwa najważniejsze dokumenty, na podstawie których – w myśl obowiązujących przepisów prawa – powinny być realizowane zabezpieczanie oraz ochrona zbiorów i siedzib, tj. plan ochrony zabytku oraz plan ochrony muzeum, były dysfunkcyjne. Dokumenty te, opracowane w skrajnych przypadkach ponad dwadzieścia lat temu, nie zawierały wszystkich wymaganych przepisami prawa elementów, nie były aktualizowane bądź aktualizacji dokonywano nierzetelnie. Stwierdzono również przypadki nieprawidłowego lub nierzetelnego sporządzenia

¹⁶ Dalej: KPOZ na lata 2023-2026, stanowiący załącznik do uchwały Rady Ministrów nr 242 z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026” (M. P. poz. 1470).

¹⁷ Dalej: KPOZ na lata 2019-2022, stanowiący załącznik do uchwały Rady Ministrów nr 82 z dnia 13 sierpnia 2019 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022” (M. P. z 2022 r. poz. 998).

i aktualizacji innych dokumentów składających się na politykę bezpieczeństwa muzeum¹⁸.

W skontrolowanych muzeach ochrona przeciwpożarowa oraz stan obiektów budowlanych nie zawsze były właściwe, co zostało stwierdzone m.in. w wyniku kontroli przeprowadzonych na zlecenie NIK przez właściwe terytorialnie jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej oraz organy nadzoru budowlanego. Stwierdzono również przypadki niedokonywania oraz nieprawidłowego dokumentowania okresowych przeglądów zabezpieczeń technicznych w muzeach.

Jednocześnie dyrektorzy muzeów zapewnili prawidłową ochronę fizyczną w miejscu przechowywania i ekspozycji zbiorów, a także w czasie ich transportu i przenoszenia, jak również podejmowali działania na rzecz ochrony muzeum przed wystąpieniem sytuacji kryzysowych oraz w przypadku ich wystąpienia. NIK zwraca jednak uwagę na niepełną digitalizację zbiorów oraz przypadki ich niezaewidencjonowania, co w razie utraty lub zniszczenia muzealium może być czynnikiem utrudniającym identyfikację straty oraz udokumentowanie jej pochodzenia.

W Ministerstwie, w procesie planowania wydatków na zabezpieczanie i ochronę muzeów, nie uwzględniano posiadanych informacji, w tym niektórych wniosków złożonych przez objęte jednostkowymi kontrolami NIK muzea, co uzasadniano ograniczonymi środkami budżetowymi pozostającymi w dyspozycji Ministra. NIK, mając na uwadze znaczenie kwestii zabezpieczania i ochrony muzeów, nie podziela tej argumentacji, wskazując m.in. na obowiązki Ministra – jako organizatora muzeów – w zakresie zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeów oraz zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom¹⁹. Należy podkreślić, że nieprawidłowa realizacja tych obowiązków oraz nieustalenie priorytetowych wydatków może zagrażać bezpieczeństwu zgromadzonych w muzeach zbiorów albo – jak w przypadku Muzeum Narodowego w Krakowie – skutkuje postępującą degradacją stanu technicznego budynków. Jednocześnie NIK – na podstawie badanych w skontrolowanych podmiotach prób wydatków – stwierdziła, że dotacje celowe na realizację zadań w zakresie zabezpieczania i ochrony muzeów były prawidłowo udzielane, wydatkowane oraz rozliczane.

¹⁸ Tj.: planu operacyjnego funkcjonowania, instrukcji bezpieczeństwa pożarowego oraz instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji.

¹⁹ Tj. obowiązki wynikające z art. 5 ust. 4 pkt 1 i 2 ustawy o muzeach.

Minister nie zapewnił podjęcia działań sprawdzających stan przygotowania muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych. Stwierdzono, że nie została przeprowadzona żadna kontrola realizacji przez muzea zadań na rzecz zabezpieczania oraz ochrony ich zbiorów i siedzib na wypadek sytuacji kryzysowych, a realizacja zadań obronnych przez muzea została sprawdzona jedynie w sześciu przypadkach, w tym tylko w jednym spośród dziewięciu muzeów objętych niniejszą kontrolą.

3. SYNTEZA

Niezapewnienie przez Ministra realizacji KPOZ na lata 2023– 2026

Minister nie zapewnił realizacji żadnego z zadań określonych w KPOZ na lata 2023–2026, co było niezgodne z § 4 w związku z § 3 ust. 1 i ust. 2 uchwały nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026”. W konsekwencji Minister nie opracował i nie przedstawił Radzie Ministrów sprawozdania z realizacji zadań wynikających z tego programu, o którym mowa w art. 86 ust. 2 ustawy o zabytkach.

Przedłużające się w Ministerstwie prace²⁰ nad opracowaniem KPOZ na lata 2023–2026, który został ustanowiony dopiero w dniu 8 grudnia 2023 r., spowodowały, że nie zachowano ciągłości z poprzednio obowiązującym KPOZ na lata 2019–2022. Ogłoszenie KPOZ na lata 2023–2026 dopiero w 2024 r. było jedną z przyczyn uzasadniających potrzebę zmiany tego programu²¹. [str. 22–23]

Ograniczone działania koordynacyjno- programowe Ministra

W latach 2022–2024 (I półrocze) w Ministerstwie w ograniczonym zakresie podejmowano działania programowo-koordynacyjne w celu przygotowania muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych.

Minister w lipcu 2024 r. powołał Pełnomocnika do spraw bezpieczeństwa w systemie zarządzania ochroną dóbr kultury na wypadek zagrożeń militarnych i pozamilitarnych²², a następnie (z dniem 1 stycznia 2025 r.²³) utworzył w MKiDN Departament Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego.

Ze względu na niespełna roczny (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) okres funkcjonowania ww. Departamentu nie rozpoczęto realizacji wszystkich zadań, w tym nie wypracowano jednolitych standardów postępowania, uwzględniających specyfikę czasu wojny, do obligatoryjnego stosowania przez nadzorowane i podległe jednostki, w tym muzea.

²⁰ Dopiero w dniu 30 listopada 2023 r. ówczesna Minister przekazała Sekretarzowi Rady Ministrów projekt stosownej uchwały, z prośbą o jego skierowanie do rozpatrzenia przez Radę Ministrów.

²¹ W II połowie 2025 r. w MKiDN został przygotowany projekt uchwały zmieniającej ww. uchwałę nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. W dniu 29 stycznia 2026 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę nr 63 zmieniającą uchwałę w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026” (M. P. poz. 214).

²² Zarządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 8 lipca 2024 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego do spraw bezpieczeństwa w systemie zarządzania ochroną dóbr kultury na wypadek zagrożeń militarnych i pozamilitarnych (Dz. Urz. MKiDN poz. 78).

²³ Na mocy zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 13 grudnia 2024 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie ustalenia regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Dz. Urz. MKiDN poz. 139).

Należy podkreślić bowiem, że opracowany w 2024 r. przez Narodowy Instytut Muzeów²⁴ dokument pt. „Zalecenia dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowej i wojny”²⁵ miał charakter tzw. dobrych praktyk, a wykorzystanie ww. zaleceń przez muzea nie było przedmiotem sprawdzenia przez właściwy merytorycznie departament w Ministerstwie.

Ponadto w planowaniu działań na rzecz ochrony zabytków w razie konfliktu zbrojnego Kierownictwo Ministerstwa²⁶ w ograniczonym zakresie korzystało z możliwości współpracy w ramach Polskiego Komitetu Doradczego²⁷. [str. 23–24]

Dysfunkcyjny KPOZkz

Minister w 2013 r. opracował krajowy plan ochrony zabytków, o którym mowa w § 3 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków w związku z art. 88 ust. 1 ustawy o zabytkach. KPOZkz nie spełniał jednak swojej funkcji²⁸, tzn. nie mógł być wykorzystany do planowania organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, ponieważ nie zawierał większości elementów wskazanych w „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”²⁹, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków.

Przede wszystkim KPOZkz nie określał: miejsc i wykazów najcenniejszych zabytków ruchomych (zbiorów) podlegających rozśrodkowaniu i ewakuacji, w tym poza granice kraju; schronów i innych przygotowanych miejsc przeznaczonych do ukrycia zabytków; ogólnego zestawienia

²⁴ Dalej: NIM. NIM (wcześniej: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów; dalej: NIMOZ) to wyspecjalizowana państwowa instytucja kultury, utworzona przez Ministra, do zadań której należy m.in. wyznaczanie i upowszechnianie standardów oraz dobrych praktyk w zakresie muzealnictwa i ochrony zbiorów, a także podejmowanie działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa polskich muzeów i ich zbiorów.

²⁵ Patrz: <https://nim.gov.pl/baza-wiedzy/zalecenia-dla-muzeow-w-zakresie-przygotowania-do-sytuacji-kryzysowej-i-wojny>.

²⁶ Zgodnie z § 3 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. Nr 102, poz. 1066; dalej rozporządzenie w sprawie PKD) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub sekretarz (podsekretarz) stanu w urzędzie obsługującym tego ministra odpowiedzialny za ochronę zabytków jest Przewodniczącym Polskiego Komitetu Doradczego (dalej: PKD lub Komitet).

²⁷ Zgodnie z § 1 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie PKD, Komitet – jako organ pomocniczy Rady Ministrów – jest organem kolegialnym właściwym w sprawach koordynacji działań dotyczących ochrony zabytków w razie konfliktu zbrojnego.

²⁸ Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków organizację i sposób ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, planuje się w jednostkach organizacyjnych posiadających zabytki oraz na poszczególnych stopniach administracji, ujmuje stan zasobu podlegającego ochronie, zagrożenia, zamiar działania, sposób realizacji, niezbędne siły i środki oraz czas i koszty wykonania w sporządzanych w tym celu następujących dokumentach: 5) krajowym planie ochrony zabytków.

²⁹ Tj. w części opisowej nie ujęto elementów określonych w ust. 9 pkt 1 lit. d-j oraz lit. l ww. Instrukcji, a w części graficznej – elementów określonych w ust. 9 pkt 2 lit. b-d tej Instrukcji.

kosztów, nakładów pracy, materiałów i urządzeń przewidzianych do prac zabezpieczających oraz do rozśrodkowania i ewakuacji.

Dokument ten był aktualizowany z naruszeniem terminu, o którym mowa w § 5 ust. 1 ww. rozporządzenia³⁰. Ponadto przy aktualizacji KPOZkz nie uwzględniono, mimo posiadanej wiedzy, doświadczeń z działań wojennych na Ukrainie i ich wpływu na zachowanie zabytków, w tym muzeów i ich zbiorów. [str. 24–25]

Dysfunkcjonalne POZ

W objętych kontrolą muzeach opracowano plany ochrony zabytków (nieruchomych i ruchomych), o którym mowa w § 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków.

Stwierdzono jednak, iż na dzień zakończenia czynności kontrolnych POZ sześciu z dziewięciu skontrolowanych muzeów – ze względu na ich sporządzenie, w skrajnych przypadkach, ponad 20 lat temu – były dysfunkcjonalne, w tym nie zawierały wszystkich elementów określonych w „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków. Ponadto w czterech ww. muzeach nie dokonywano corocznej aktualizacji POZ, co było niezgodne z § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, a w dwóch – przeprowadzono aktualizację nierzetelnie.

W latach objętych kontrolą dwa muzea opracowały nowe POZ, przy czym nie zawierały one wszystkich elementów określonych w ww. Instrukcji.

[str. 25–27]

Plany ochrony dóbr kultury na czas wojny

KPOZkz oraz POZ będą obowiązywać do dnia 31 grudnia 2026 r., tj. do dnia sporządzenia planów ochrony dóbr kultury na czas wojny³¹.

Ze względu na ww. termin, zdaniem NIK, zarówno w MKiDN, jak i w podmiotach zobowiązanych do sporządzenia planów ochrony dóbr kultury na czas wojny (w tym w muzeach) powinny zostać podjęte intensywne działania w celu sporządzenia tych dokumentów.

Należy podkreślić, że w wykazie podmiotów zobowiązanych do sporządzenia planu ochrony dóbr kultury na czas wojny, stanowiącym załącznik do projektu rozporządzenia z dnia 30 października 2025 r.³², ujęto 541 podmiotów, w tym wszystkie objęte kontrolą muzea.

³⁰ Zgodnie z § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków plany ochrony zabytków są integralną częścią planów obrony cywilnej i podlegają corocznej aktualizacji w terminie do dnia 31 marca każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

³¹ Zgodnie z art. 211 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz. U. poz. 1907, ze zm.; dalej: ustawa o obronie cywilnej) pierwsze plany ochrony dóbr kultury na czas wojny, o których mowa w art. 45 ust. 1 i 4 tej ustawy, sporządza się do dnia 31 grudnia 2026 r. i obowiązują one od dnia 1 stycznia 2027 r.

³² Projekt rozporządzenia w sprawie wykazu podmiotów zobowiązanych do sporządzenia planu ochrony dóbr kultury na czas wojny oraz trybu zgłaszania tych podmiotów w celu

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami dotyczącymi obowiązujących dotychczas POZ, w ocenie NIK, Minister powinien aktywnie koordynować proces przygotowywania planów ochrony dóbr kultury na czas wojny przez podmioty zobowiązane do ich sporządzenia w celu zapewnienia terminowego oraz prawidłowego i rzetelnego opracowania tych planów, zgodnie ze stosownymi przepisami ustawy o obronie cywilnej. [str. 27–28]

**Przypadki
nieprawidłowej
realizacji zadań
obronnych**

Ministerstwo oraz siedem z dziewięciu objętych kontrolą muzeów posiadało plany operacyjnego funkcjonowania sporządzone i zatwierdzone w latach 2020–2022 – na podstawie przepisów ówczesnie obowiązującego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego³³.

W dwóch muzeach nie sporządzono POF, przy czym jedno Muzeum nie zostało ujęte przez Ministra w „Wykazie jednostek organizacyjnych podległych lub nadzorowanych oraz współprowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wykonujących zadania obronne”³⁴, a drugie – nie było przygotowane do przetwarzania informacji niejawnych. Ponadto w jednym przypadku nie opracowano kart realizacji zadań operacyjnych, stanowiących załączniki do POF. [str. 28–29]

**Działania przed
wystąpieniem
i w przypadku
wystąpienia sytuacji
kryzysowej**

Dyrektorzy objętych kontrolą muzeów podejmowali różnorodne działania w celu przygotowania instytucji na wypadek sytuacji kryzysowych. Polegały one m.in. na powołaniu zespołu zarządzania kryzysowego, monitorowaniu na bieżąco zagrożeń, zapewnieniu pracownikom udziału w szkoleniach i ćwiczeniach praktycznych.

W przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej dyrektorzy objętych kontrolą muzeów podejmowali rzetelne i prawidłowe na ogół działania, zgodnie z § 20 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum oraz wewnętrznymi procedurami. [str. 29–30]

**Przypadki
nieprawidłowego
i nierzetelnego
ewidencjonowania
zabytków**

W wyniku badania próby zaewidencjonowanych zabytków ustalono, że w skontrolowanych muzeach, co do zasady, były prawidłowo i rzetelnie stosowane przepisy rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia

wpisania ich do wykazu, o którym mowa w art. 45 ust. 9 ustawy o obronie cywilnej, przygotowany przez Ministra. Do dnia 28 maja 2026 r. nie zostały zakończone prace nad ww. projektem (<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12403902>).

³³ Dz. U. Nr 152, poz. 1599, ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie zadań obronnych z 2004 r.

³⁴ Dalej: Wykaz jednostek (...) wykonujących zadania obronne, stanowiący załącznik do zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 października 2023 r. w sprawie organizacji i sposobu wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony (Dz. Urz. MKiDN poz. 54, dalej: zarządzenie w sprawie wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony).

2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach³⁵.

Stwierdzone w wyniku kontroli nieprawidłowości w trzech muzeach (spośród dziewięciu) polegały m.in. na niedotrzymaniu terminu na dokonanie wpisu muzealiów do księgi inwentarzowej od dnia objęcia w posiadanie oraz wpisywaniu niekompletnych danych identyfikacyjnych zabytków w kartach ewidencyjnych oraz księdze inwentarzowej.

Jednocześnie NIK zwraca uwagę na konieczność zintensyfikowania działań na rzecz pełnego zaewidencjonowania oraz zdigitalizowania³⁶ zbiorów, co – w przypadku utraty lub zniszczenia muzealium – umożliwi identyfikację straty oraz udokumentowanie jej pochodzenia.

Według danych skontrolowanych muzeów – zbiory nie zostały w całości zaewidencjonowane oraz nie posiadały dokumentacji wizualnej³⁷. Natomiast poziom zdigitalizowanych zbiorów w muzeach, według statystycznego sprawozdania z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej za rok 2024 (K-02), wynosił ok. 20%. [str. 30–31]

Dysfunkcjonalne POM

W objętych kontrolą muzeach opracowano, co do zasady, plan ochrony muzeum, o którym mowa w § 27 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, dla siedziby głównej oraz oddziałów muzeum³⁸.

Stwierdzono jednak, iż POM w sześciu muzeach były dysfunkcjonalne m.in. ze względu na ich sporządzenie, w skrajnych przypadkach, ponad 17 lat temu; nieuwzględnienie w nich wszystkich elementów określonych przepisami rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum; nieaktualizowanie bądź nierzetelne aktualizowanie.

Należy podkreślić, iż – mimo że przepisy rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum nie określały terminów aktualizacji POM – to jednak plan ten, w świetle art. 7 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia³⁹, powinien podawać ocenę

³⁵ Dz. U. Nr 202, poz. 2073; dalej: rozporządzenie w sprawie ewidencjonowania zabytków.

³⁶ Digitalizacja to zestaw czynności, które prowadzą do przetworzenia rzeczywistego obiektu (wartości analogowej) w tzw. wizerunek/obraz cyfrowy, czyli plik zawierający cyfrowe odwzorowanie obiektu. Na to działanie składają się czynności takie jak: skanowanie, czyli zapis wizerunku w postaci dwuwymiarowej (2D – najczęściej utrwalenie za pomocą aparatu cyfrowego lub skanera) oraz trójwymiarowej (3D – najczęściej skanowanie 3D lub system fotografii dookólnej), przetwarzanie i analiza danych (wyznaczanie istotnych parametrów) oraz wizualizacja 2D lub 3D, czyli tworzenie wizerunków cyfrowych obiektów (patrz: https://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/2013/05/Prawne-aspekty-digitalizacji-muzeali%C3%B3w-i-obiekt%C3%B3w-kultury_2013.pdf).

³⁷ Tj. zdjęć analogowych lub cyfrowych.

³⁸ W jednym Muzeum stwierdzono nieopracowanie POM dla dwóch działów jednego oddziału Muzeum.

³⁹ Dz. U. z 2025 r. poz. 532.

**Przypadki
nieprawidłowego
i nierzetelnego
opracowania instrukcji
bezpieczeństwa
pożarowego**

aktualnego stanu bezpieczeństwa i ochrony jednostki, co determinuje konieczność jego aktualizowania. [str. 31–33]

W objętych kontrolą muzeach opracowano instrukcję bezpieczeństwa pożarowego (IBP), o której mowa w § 6 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, dla siedziby głównej oraz oddziałów muzeum.

W trzech muzeach (spośród dziewięciu) stwierdzono jednak, że ww. instrukcja nie zawierała na dzień zakończenia czynności kontrolnych wszystkich elementów wymaganych ww. rozporządzeniem, a w jednym – nieterminową⁴⁰ i nierzetelną aktualizację instrukcji dla trzech obiektów Muzeum. [str. 33–34]

**Nieprawidłowe
i nierzetelne
opracowanie oraz
aktualizacja instrukcji
przygotowania
zbiorów do ewakuacji**

W skontrolowanych muzeach opracowano, co do zasady, instrukcję przygotowania zbiorów do ewakuacji (IPZE), o której mowa w § 30 ust. 1-2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, dla siedziby głównej oraz oddziałów muzeum⁴¹.

W pięciu muzeach stwierdzono jednak, że ww. instrukcja nie zawierała wszystkich elementów wymaganych ww. rozporządzeniem, a w sześciu – zarówno brak aktualizacji instrukcji, jak również jej nieterminowe⁴² i nierzetelne dokonywanie.

Należy podkreślić, że w dokumencie, opracowanym przez NIM, pt. „Zalecenia dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowej i wojny” wskazano m.in., że zgodnie z obowiązującym stanem prawnym muzeum powinno opracować i aktualizować dokumenty określające procedury i sposób działania w sytuacjach kryzysowych i w czasie wojny⁴³; ww. dokumenty powinny być spójne, a zawarte w nich procedury powinny być możliwe do realizacji, na bieżąco aktualizowane oraz tworzyć jedną spójną politykę bezpieczeństwa muzeum. [str. 31–32]

**Niewłaściwa ochrona
przeciwpożarowa**

Dyrektorzy skontrolowanych muzeów, mimo podejmowanych działań na rzecz realizacji obowiązków, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej⁴⁴, nie zapewnili

⁴⁰ Zgodnie z § 6 ust. 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. z 2023 r. poz. 822, ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony ppoż.) instrukcja bezpieczeństwa pożarowego jest poddawana okresowej aktualizacji, co najmniej raz na 2 lata, a także po takich zmianach sposobu użytkowania obiektu lub procesu technologicznego, które wpływają na zmianę warunków ochrony przeciwpożarowej.

⁴¹ W jednym Muzeum stwierdzono nieopracowanie instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji dla trzech z pięciu obiektów Muzeum.

⁴² Zgodnie z § 30 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum instrukcję aktualizuje się nie rzadziej niż co dwa lata.

⁴³ Tj.: POZ, POM, POF, IBP, IPZE.

⁴⁴ Dz. U. z 2025 r. poz. 188.

w pełnym zakresie właściwej ochrony przeciwpożarowej użytkowanych obiektów, co wynikało m.in. z ich zabytkowego charakteru.

Nieprawidłowości dotyczące ochrony przeciwpożarowej, stwierdzone m.in. w wyniku kontroli przeprowadzonych w czterech muzeach na zlecenie NIK przez właściwe terytorialnie jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej, miały zróżnicowany charakter – od stwierdzenia jednostkowych nieprawidłowości, w tym usuniętych do dnia zakończenia czynności kontrolnych przez NIK, do stwierdzenia nieprawidłowości kwalifikujących budynek jako zagrażający życiu ludzi.

[str. 35–36]

**Niewłaściwy stan
obiektów
budowlanych**

Dyrektorzy skontrolowanych muzeów na ogół prawidłowo realizowali obowiązki wynikające z przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane⁴⁵ w zakresie utrzymywania użytkowanych obiektów w należytym stanie technicznym oraz poddawania ich okresowym kontrolom.

W pięciu muzeach (spośród dziewięciu) nie zapewniono jednak właściwego stanu zabytkowych obiektów budowlanych w pełnym zakresie, co zostało stwierdzone m.in. w wyniku kontroli przeprowadzonych w czterech muzeach na zlecenie NIK przez właściwych terytorialnie Powiatowych Inspektorów Nadzoru Budowlanego.

[str. 36–37]

**Przypadki
niedokonywania oraz
nieprawidłowego
dokumentowania
okresowych
przeglądów
zabezpieczeń
technicznych**

W objętych kontrolą muzeach stosowano zabezpieczenia techniczne (budowlane, mechaniczne oraz elektroniczne), o których mowa w § 7 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

W trzech muzeach stwierdzono jednak, że nie były przeprowadzane w pełnym zakresie okresowe przeglądy zabezpieczeń technicznych, o których mowa w § 10 ust. 1 ww. rozporządzenia, a w dwóch muzeach – przeprowadzenie ww. przeglądów nie zostało prawidłowo udokumentowane. Ponadto w trzech muzeach nie była powoływana przez dyrektora muzeum komisja do przeprowadzania przeglądów, co było niezgodne z § 10 ust. 2 ww. rozporządzenia.

W dwóch muzeach stwierdzono, że nie dokonano wszystkich okresowych przeglądów zabezpieczeń elektronicznych, o których mowa w § 14 ust. 1-2 ww. rozporządzenia. Również w dwóch przypadkach nie prowadzono książki eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych, co było niezgodne z § 16 ww. rozporządzenia.

[str. 37–39]

⁴⁵ Dz. U. z 2026 r. poz. 524, ze zm.; dalej: Prawo budowlane.

**Zapewnienie
prawidłowej ochrony
fizycznej zbiorów**

W siedzibach głównych objętych kontrolą muzeów zapewniono prawidłową ochronę fizyczną zbiorów, realizowaną zgodnie z postanowieniami POM.

Ochrona fizyczna była realizowana zarówno przez wewnętrzną służbę ochrony oraz pracowników muzeów, jak i przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne. [str. 39]

**Zapewnienie
prawidłowej ochrony
w czasie transportu
i przenoszenia zbiorów**

Dyrektorzy objętych kontrolą muzeów zapewnili prawidłową ochronę w czasie transportu i przenoszenia zbiorów, realizowaną zgodnie z przepisami odpowiednio: rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeów oraz rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów⁴⁶.

Stwierdzone w czterech muzeach (spośród dziewięciu) nieprawidłowości w powyższym zakresie miały formalny charakter i polegały m.in. na niepełnym oraz nieterminowym informowaniu właściwej instytucji kultury⁴⁷ o transporcie zbiorów, co stanowiło naruszenie § 26 ust. 1–2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeów. [str. 39–40]

**Niezapewnienie
wystarczających
środków finansowych
na realizację zadań**

Minister, planując na lata 2022–2025 wydatki na zabezpieczanie i ochronę muzeów, nie uwzględnił niektórych wniosków⁴⁸ złożonych przez skontrolowane muzea, jak również potrzeb w tym zakresie wynikających m.in. z corocznych raportów o stanie zabezpieczenia muzeów i innych jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego⁴⁹. Ponadto Minister nie zapewnił finansowania inwestycji służących zabezpieczeniu i ochronie zgromadzonych zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie.

NIK zwróciła uwagę, że – w świetle art. 5 ust. 4 pkt 1 i 2 ustawy o muzeach – na Ministrze, jako na podmiocie, który utworzył muzea, spoczywa obowiązek zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum oraz zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom. Przywoływany w toku kontroli argument o ograniczonych środkach budżetowych pozostających w dyspozycji Ministra wskazuje, zdaniem NIK, na konieczność dokonania przez Ministra priorytetyzacji zadań służących zabezpieczeniu i ochronie muzeów oraz ich zbiorów, zwłaszcza

⁴⁶ Dz. U. Nr 91, poz. 569; dalej: rozporządzenie w sprawie przenoszenia muzealiów.

⁴⁷ Tj. NIM/NIMOZ.

⁴⁸ W toku kontroli w MKiDN – ze względu na brak obowiązku ewidencjonowania i archiwizowania wniosków o udzielenie dotacji celowych (na wydatki bieżące oraz inwestycyjne) bądź zwiększenie dotacji podmiotowej – wskazano, że w latach 2022–2025 nie uwzględniono 14 wniosków o dotację celową na zadania inwestycyjne.

⁴⁹ Raporty opracowane przez NIM/NIMOZ. W dalszej treści: „raport o stanie zabezpieczenia muzeów”.

**Prawidłowe i na ogół
rzetelne
wydatkowanie
środków finansowych**

w przypadku nieuzyskania dodatkowych środków finansowych z innych źródeł, w tym pochodzących z rezerw budżetu państwa. [str. 40–42]

Minister prawidłowo i rzetelnie udzielił skontrolowanym muzeom dotacji celowych na wydatki inwestycyjne z przeznaczeniem na realizację zadań w zakresie zabezpieczania i ochrony muzeów⁵⁰, jak również zapewnił prawidłowe i rzetelne wykonanie warunków zawartych umów o udzielenie dotacji.

Skontrolowane muzea prawidłowo wykorzystały oraz rozliczyły środki dotacji celowych⁵¹, przeznaczając je m.in. na rozbudowę oraz modernizację systemów bezpieczeństwa, a także dostosowanie obiektów budowlanych do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych. [str. 43]

**Ograniczony zakres
i formy nadzoru
Ministra nad
działalnością muzeów**

W latach objętych kontrolą właściwe komórki organizacyjne w Ministerstwie wprowadziły realizowały obowiązki określone w zarządzeniu w sprawie nadzoru i kontroli⁵², to jednak w okresie tym nie były podejmowane – w ramach nadzoru – działania sprawdzające stan przygotowania muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych.

Stwierdzono m.in., że nie przeprowadzono żadnej kontroli realizacji przez muzea zadań na rzecz zabezpieczania oraz ochrony ich zbiorów i siedzib na wypadek sytuacji kryzysowych w trybie ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej⁵³. Natomiast w trybie rozporządzenia w sprawie kontroli realizacji zadań obronnych⁵⁴ przeprowadzono jedynie sześć kontroli w nadzorowanych muzeach.

Zdaniem NIK stwierdzone w wyniku kontroli w muzeach nieprawidłowości wskazują na potrzebę sprawdzenia przez Ministra w innych podległych i nadzorowanych jednostkach stanu ich przygotowania na wypadek sytuacji kryzysowych, w tym konfliktu zbrojnego. [str. 43–44]

⁵⁰ Szczegółowymi badaniami kontrolnymi objęto dziewięć umów o łącznej wartości 22 961,5 tys. zł.

⁵¹ Szczegółowymi badaniami kontrolnymi objęto 33 umowy o łącznej wartości 50 631,1 tys. zł.

⁵² Tj. w zarządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 października 2013 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad jednostkami objętymi częścią 24 budżetu państwa (Dz. Urz. MKiDN poz. 43), które obowiązywało do dnia 11 stycznia 2024 r., oraz w zarządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 11 stycznia 2024 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad jednostkami objętymi częścią 24 budżetu państwa (Dz. Urz. MKiDN poz. 4); dalej: zarządzenie w sprawie nadzoru i kontroli (odpowiednio) z 2013 r. i 2024 r.

⁵³ Dz. U. z 2026 r. poz. 158; dalej: ustawa o kontroli w administracji rządowej.

⁵⁴ Tj. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli wykonywania zadań obronnych (Dz. U. Nr 16 poz. 151, ze zm.), które obowiązywało do dnia wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 stycznia 2023 r. w sprawie kontroli wykonywania zadań obronnych (Dz. U. poz. 253), dalej: rozporządzenie w sprawie kontroli realizacji zadań obronnych.

4. WNIOSKI

Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

**Minister Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

1. Sprawdzenie stanu przygotowania nadzorowanych i podległych jednostek na wypadek sytuacji kryzysowych, w tym konfliktu zbrojnego, w celu zidentyfikowania potrzeb, a następnie wypracowanie i wdrożenie adekwatnej do tych potrzeb strategii działania.
2. Określenie zadań priorytetowych do wykonania na rzecz zabezpieczenia oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeów oraz zapewnienie środków finansowych na ich realizację.
3. Zintensyfikowanie działań w celu sporządzenia krajowego planu ochrony dóbr kultury na czas wojny, w tym w szczególności:
 - 1) wyznaczenie oraz przygotowanie miejsc ukrycia i ewakuacji najcenniejszych dóbr kultury ruchomych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyznaczenie głównych i zapasowych tras ewakuacji;
 - 2) określenie miejsc, wykazów i sposobów ewentualnej ewakuacji najcenniejszych ruchomych dóbr kultury poza granice Rzeczypospolitej Polskiej w czasie wojny.
4. Zapewnienie wypracowania jednolitych standardów postępowania, uwzględniających specyfikę czasu wojny, do obligatoryjnego zastosowania przez nadzorowane i podległe jednostki.
5. Koordynowanie procesu przygotowywania planów ochrony dóbr kultury na czas wojny przez podmioty zobowiązane do ich sporządzenia w celu zapewnienia terminowego oraz prawidłowego i rzetelnego opracowania tych planów.

Dyrektorzy muzeów

1. Podjęcie działań w celu terminowego i rzetelnego sporządzenia planu ochrony dóbr kultury na czas wojny, w tym w szczególności określenie:
 - 1) priorytetowych zadań dotyczących ochrony dóbr kultury na czas wojny;
 - 2) wykazu prac przygotowawczych i dokumentacyjnych niezbędnych do wykonania, z określeniem osób odpowiedzialnych i zespołów ze wskazaniem przypisanych im zadań oraz czasu ich wykonania;
 - 3) wykazu rodzajów i ilości potrzebnych materiałów i urządzeń, z określeniem ich przeznaczenia, sposobu pozyskania i miejsc przechowywania.
2. Rzetelne aktualizowanie dokumentów składających się na politykę bezpieczeństwa muzeum.
3. Zintensyfikowanie działań na rzecz pełnego zaewidencjonowania oraz zdigitalizowania zbiorów.

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. REALIZACJA ZADAŃ W ZAKRESIE ZABEZPIECZANIA ORAZ OCHRONY ZBIORÓW I SIEDZIB MUZEÓW NA WYPADEK SYTUACJI KRYZYSOWYCH

5.1.1. OCHRONA ZABYTEKOWYCH ZBIORÓW I SIEDZIB MUZEÓW NA WYPADEK SYTUACJI KRYZYSOWYCH

Niewłaściwa realizacja przez skontrolowane podmioty części zadań

Zadania Ministra oraz muzeów na rzecz ochrony zabytkowych zbiorów i siedzib muzeów, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem, określa przede wszystkim ustawa o zabytkach i wydane na jej podstawie rozporządzenie w sprawie ochrony zabytków.

Skontrolowane podmioty niewłaściwie realizowały niektóre zadania na rzecz ochrony zabytkowych zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych, co polegało m.in. na: niezapewnieniu przez Ministra realizacji KPOZ na lata 2023–2026; ograniczonych działaniach koordynacyjno-programowych Ministra w celu przygotowania muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych; niezapewnieniu funkcjonalności najważniejszych dokumentów, na podstawie których – w świetle obowiązujących przepisów prawa – powinna być realizowana ochrona zabytków, tj. KPOZk i POZ.

Niezapewnienie realizacji KPOZ na lata 2023–2026

Minister nie zapewnił realizacji żadnego z zadań określonych w KPOZ na lata 2023–2026, co było niezgodne z § 4 w związku z § 3 ust. 1 i ust. 2 uchwały nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026”.

W świetle ww. przepisów realizację tego programu – przez MKiDN (jako podmiot wiodący) oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa, Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków, Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku, a także inne podmioty (w zależności od potrzeb) – koordynuje oraz sprawuje nad nią nadzór minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przez powołany przez siebie Zespół do spraw Programu.

W konsekwencji braku realizacji KPOZ na lata 2023–2026 Minister nie opracował i nie przedstawił Radzie Ministrów sprawozdania z realizacji zadań wynikających z tego programu, o którym mowa w art. 86 ust. 2 ustawy o zabytkach.

Ponadto nie zachowano ciągłości z poprzednio obowiązującym KPOZ na lata 2019–2022. Dopiero w dniu 30 listopada 2023 r. ówczesna Minister przekazała Sekretarzowi Rady Ministrów projekt uchwały w sprawie KPOZ

na lata 2023-2026, z prośbą o jego skierowanie do rozpatrzenia przez Radę Ministrów. Uchwała w tej sprawie została podjęta przez Radę Ministrów w dniu 8 grudnia 2023 r. i opublikowana w „Monitorze Polskim” dnia 28 grudnia 2023 r.

W II połowie 2025 r. w MKiDN został przygotowany projekt uchwały zmieniającej ww. uchwałę nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. W uzasadnieniu projektu wskazano m.in., że „w związku z opóźnieniem rozpoczęcia realizacji (...) KPOZ (...), spowodowanym ogłoszeniem programu w 2024 r. i połączeniem instytucji kultury odpowiedzialnych za realizację zadań programu w jego pierwotnej wersji, tj. Narodowego Instytutu Dziedzictwa z Narodowym Instytutem Konserwacji Zabytków w czerwcu 2024 r., konieczne jest dokonanie zmian w celu dostosowania liczby i zakresu zadań przewidzianych przez KPOZ do możliwości ich wykonania w skróconym czasie”. W dniu 29 stycznia 2026 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę nr 63 zmieniającą uchwałę w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026”.

**Ograniczone działania
koordynacyjno-
programowe Ministra**

W latach 2022-2024 (I półrocze) w Ministerstwie w ograniczonym zakresie podejmowano działania programowo-koordynacyjne w celu przygotowania muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych.

W lipcu 2024 r. Minister powołał Pełnomocnika do spraw bezpieczeństwa w systemie zarządzania ochroną dóbr kultury na wypadek zagrożeń militarnych i pozamilitarnych, a następnie (z dniem 1 stycznia 2025 r.) utworzył w MKiDN Departament Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego.

Ze względu na niespełna roczny (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) okres funkcjonowania ww. Departamentu nie rozpoczęto realizacji wszystkich zadań. Dotychczasowe działania ww. Departamentu polegały m.in. na: prowadzeniu prac legislacyjnych, których efektem było ujęcie kluczowych elementów ochrony dóbr kultury na czas wojny w ustawie o obronie cywilnej; organizowaniu wydarzeń mających na celu przedstawienie i upowszechnienie działań oraz rozwiązań systemowych w zakresie ochrony dóbr kultury na czas wojny; prowadzeniu kontroli realizacji zadań obronnych realizowanych przez jednostki podległe i nadzorowane; organizowaniu szkoleń, warsztatów oraz ćwiczeń dla pracowników sektora kultury.

W okresie objętym kontrolą Minister zapewnił opracowanie przez Narodowy Instytut Muzeów corocznego raportu o stanie zabezpieczenia muzeów, a także dokumentu, stanowiącego zestaw dobrych praktyk, pt. „Zalecenia dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji

kryzysowej i wojny⁵⁵, przy czym wykorzystanie ww. zaleceń przez muzea nie było przedmiotem sprawdzenia przez właściwy merytorycznie departament w Ministerstwie, prowadzący i koordynujący sprawy wynikające z nadzoru Ministra nad muzeami, tj. Departament Dziedzictwa Kulturowego.

W planowaniu działań na rzecz ochrony zabytków w razie konfliktu zbrojnego Kierownictwo Ministerstwa⁵⁶ w ograniczonym zakresie korzystało z możliwości współpracy w ramach Polskiego Komitetu Doradczego⁵⁷, który – jako organ pomocniczy Rady Ministrów – jest organem kolegialnym właściwym w sprawach koordynacji działań dotyczących ochrony zabytków w razie konfliktu zbrojnego.

W okresie objętym kontrolą Przewodniczący PKD dwukrotnie zwołał posiedzenia Komitetu⁵⁸ (12 maja 2023 r. oraz 2 września 2024 r.).

Minister nie zwracał się do PKD o udzielanie wyjaśnień w zakresie realizacji postanowień Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokołu o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanych w Hadze dnia 14 maja 1954 r., a także o opinie i wnioski dotyczące działań legislacyjnych, technicznych lub wojskowych jakie należy podjąć w razie konfliktu zbrojnego. Opinie i wnioski ze strony PKD nie były przedstawiane Radzie Ministrów.

Dysfunkcyjny KPOZkz

Minister opracował krajowy plan ochrony zabytków, o którym mowa w § 3 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków⁵⁹ w związku z art. 88 ust. 1 ustawy o zabytkach.

KPOZkz nie spełniał jednak swojej funkcji, tzn. nie służył do planowania organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, ponieważ nie obejmował większości elementów wskazanych w „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony

⁵⁵ W ww. dokumencie wskazano m.in., że zgodnie z obowiązującym stanem prawnym muzeum powinno opracować i aktualizować dokumenty określające procedury i sposób działania w sytuacjach kryzysowych i w czasie wojny; ww. dokumenty powinny być spójne, a zawarte w nich procedury powinny być możliwe do realizacji, na bieżąco aktualizowane oraz tworzyć jedną spójną politykę bezpieczeństwa muzeum.

⁵⁶ W okresie objętym kontrolą funkcję Przewodniczącego PKD pełnił Sekretarz Stanu w MKiDN, Generalny Konserwator Zabytków.

⁵⁷ Komitet utworzony przez Radę Ministrów na podstawie rozporządzenia w sprawie PKD, zgodnie z art. 88 ust. 4 i 5 ustawy o zabytkach.

⁵⁸ Według § 9 ust. 1 rozporządzenia w sprawie PKD posiedzenia Komitetu zwołuje i prowadzi Przewodniczący Komitetu. Posiedzenia Komitetu odbywają się, w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż co pół roku (§ 9 ust. 4 tego rozporządzenia).

⁵⁹ Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 5 ww. rozporządzenia organizację i sposób ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, planuje się w jednostkach organizacyjnych posiadających zabytki oraz na poszczególnych stopniach administracji, ujmując stan zasobu podlegającego ochronie, zagrożenia, zamiar działania, sposób realizacji, niezbędne siły i środki oraz czas i koszty wykonania w sporządzanych w tym celu następujących dokumentach: krajowym planie ochrony zabytków.

zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków.

W części opisowej KPOZkz nie określono: sposobów ochrony najcenniejszych i najbardziej zagrożonych zabytków nieruchomych; miejsc, rodzajów i wykazów najcenniejszych zabytków ruchomych (zbiorów) podlegających rozśrodkowaniu i ewakuacji; sposobów ochrony zabytków ruchomych podlegających ochronie w miejscach stałego przechowywania; miejsc, wykazów i sposobów ewentualnej ewakuacji zabytków poza granice kraju, na wypadek konfliktu zbrojnego; ogólnego zestawienia kosztów, nakładów pracy, materiałów i urządzeń przewidzianych do prac zabezpieczających oraz do rozśrodkowania i ewakuacji; schronów i innych przygotowanych miejsc przeznaczonych do ukrycia zabytków; spisów (wykazów) służb, jednostek, instytucji, organizacji i rzeczoznawców, przewidzianych do udzielenia specjalistycznej pomocy zagrożonym zabytkom; czasu realizacji zadań (tj. elementów wskazanych w ust. 9 pkt 1 lit. d–j oraz lit. l ww. Instrukcji).

Natomiast w części graficznej KPOZkz nie ujęto elementów określonych w ust. 9 pkt 2 lit. b–d tej Instrukcji, tj.: rodzajów, kierunków, stref (obszarów) największych zagrożeń; miejsc ukrycia i ewakuacji zabytków ruchomych na terenie kraju; głównych i zapasowych tras ewakuacji.

W latach 2022–2024 KPOZkz został zaktualizowany odpowiednio w dniach: 29 kwietnia 2022 r., 8 maja 2023 r., 11 kwietnia 2024 r., co stanowiło naruszenie terminu wskazanego w § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, zgodnie z którym plany ochrony zabytków są integralną częścią planów obrony cywilnej i podlegają corocznej aktualizacji w terminie do dnia 31 marca każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

Przy aktualizacji KPOZkz nie uwzględniono doświadczeń z działań wojennych na Ukrainie i ich wpływu na zachowanie zabytków, w tym muzeów i ich zbiorów, mimo posiadanej wiedzy wynikającej m.in. z realizowanych zadań przez podległe i nadzorowane instytucje, w tym w szczególności Narodowy Instytut Dziedzictwa oraz Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”.

Dysfunkcjonalne POZ

W objętych kontrolą muzeach opracowano plan ochrony zabytków (nieruchomych i ruchomych), o którym mowa w § 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków.

W sześciu z dziewięciu skontrolowanych muzeach stwierdzono jednak, że na dzień zakończenia czynności kontrolnych POZ były dysfunkcjonalne, ze względu na: ich sporządzenie w latach 2005–2009; nieujęcie w nich wszystkich elementów określonych w „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji

kryzysowych”, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków (§ 3 ust. 5 ww. rozporządzenia); niedokonywanie w czterech ww. muzeach w latach objętych kontrolą corocznej aktualizacji POZ, co było niezgodne z § 5 ust. 1 ww. rozporządzenia; nierzetelne zaktualizowanie POZ w dwóch muzeach.

Przykład

Dyrektor jednego z muzeów nie realizował w latach 2022–2025, wyrażonego w § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, obowiązku corocznej aktualizacji POZ (z 2005 r.) w terminie do 31 marca każdego roku wg stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego. W konsekwencji POZ zawierał nieaktualne zapisy. Pierwsza część POZ zaktualizowana została w 2009 r. oraz 2018 r. Część druga POZ aktualizowana była w roku: 2009, 2010, 2011, 2012 i 2013. Nieaktualność zapisów POZ dotyczyła m.in.: wskazywania w POZ nieistniejących przedsiębiorstw; wskazania w analizie zagrożeń zagrożenia polegającego na braku obwodnic miasta; wskazywanie nieaktualnych adresów takich podmiotów jak szpital i pogotowie ratunkowe oraz odnoszenie się do Rejonowej Komendy Policji; powoływanie się w POZ na przedsiębiorcę, który w okresie objętym kontrolą nie świadczył już na rzecz Muzeum usług ochrony; wskazaniu w drugiej części POZ mniejszej liczby zabytków ruchomych podlegających ewakuacji lub zabezpieczeniu niż wykazana w sprawozdaniu K-02 z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej za rok 2024, składanej do Głównego Urzędu Statystycznego. W wyniku nieaktualizowania POZ nie uzupełniono go o następujące elementy określone w ust. 1 pkt 3, 9 i 11 ww. Instrukcji: ocenę stanu technicznego obiektu, urządzeń, instalacji, komunikacji wewnętrznej, dojazdów, miejsc poboru lub odprowadzania wody i innych; wykaz osób reklamowanych ze służby wojskowej na wniosek kierowników jednostek organizacyjnych na wypadek konfliktu zbrojnego oraz wykaz osób posiadających przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do formacji obrony cywilnej; sposób dokumentowania działań ratowniczych i informowania o stratach, szkodach i potrzebach w zakresie ich likwidacji. Brak aktualizacji drugiej części POZ skutkowało nieuzupełnieniem go o określone w ust. 5 pkt 2 i 3 ww. Instrukcji elementy: wykaz „Kart tożsamości”, wydawanych przez kierownika jednostki organizacyjnej dla personelu przydzielonego do ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego oraz napisy na opakowaniach dla zabytków ruchomych, wykonane według wzorów stanowiących załącznik nr 6 do ww. Instrukcji. W związku z brakiem aktualizacji nie wprowadzono do POZ, wymaganych przez § 3 ust. 2 oraz ust. 3 pkt 3 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków,

zapisów dotyczących zagrożeń w postaci wichury, katastrofy budowlanej, awarii technicznej, demonstracji i rozruchów ulicznych oraz sposobu przepływu informacji na wszystkich stopniach zarządzania.

W objętych kontrolą POZ nie określono m.in. przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających, co było niezgodne z ust. 1 pkt 8 oraz ust. 6 pkt 1 lit. d ww. Instrukcji, jak również nie załączono „Technicznego projektu zabezpieczenia zabytku” i „Karty projektowej”, o których mowa w ust. 4 pkt. 1–2 ww. Instrukcji. Dyrektorzy skontrolowanych muzeów wskazywali, że – ze względu na opracowanie POZ blisko 20 lat temu – nie są im znane przyczyny nieujęcia w tym dokumencie wszystkich elementów wymaganych przepisami rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków.

W latach objętych kontrolą dwa z dziewięciu skontrolowanych muzeów opracowały nowe POZ, przy czym nie zawierały one wszystkich elementów określonych w ww. Instrukcji.

Przykład

W jednym z muzeów w POZ dla zabytków ruchomych, obowiązującym od 22 września 2025 r., nie określono: przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających, o których mowa w ust. 1 pkt 8 „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”; kosztów prac zabezpieczających, o których mowa w ust. 6 pkt 1 lit. d ww. Instrukcji; miejsc ewakuacji poza siedzibę Muzeum oraz tras ewakuacji, o których mowa w ust. 7 pkt 4–6 ww. Instrukcji.

Plany ochrony dóbr kultury na czas wojny

KPOZk oraz POZ będą obowiązywać do dnia 31 grudnia 2026 r., tj. do dnia sporządzenia planów ochrony dóbr kultury na czas wojny, o czym mowa w art. 211 ustawy o obronie cywilnej⁶⁰.

Zakres przedmiotowy krajowego planu ochrony dóbr kultury na czas wojny został wskazany w art. 45 ust. 2-3 ustawy o obronie cywilnej. Plan ten powinien zawierać m.in. miejsca, rodzaje i wykazy najcenniejszych dóbr kultury ruchomych podlegających rozśrodkowaniu i ewakuacji; wskazanie sposobów ochrony najcenniejszych dóbr kultury ruchomych podlegających ochronie w miejscach stałego przechowywania; miejsca, wykazy i sposoby ewentualnej ewakuacji najcenniejszych ruchomych dóbr kultury poza granice Rzeczypospolitej Polskiej w czasie wojny; ogólne

⁶⁰ Zgodnie z ww. art. 211 ustawy o obronie cywilnej pierwsze plany ochrony dóbr kultury na czas wojny, o których mowa w art. 45 ust. 1 i 4, sporządza się do dnia 31 grudnia 2026 r. i obowiązują one od dnia 1 stycznia 2027 r.

zestawienie kosztów, nakładów pracy, materiałów i urządzeń przewidzianych do prac zabezpieczających oraz do rozśrodkowania lub ewakuacji najcenniejszych dóbr kultury; wskazanie przygotowanych miejsc przeznaczonych do ukrycia najcenniejszych ruchomych dóbr kultury; wskazanie miejsc ukrycia i ewakuacji najcenniejszych dóbr kultury ruchomych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz głównych i zapasowych tras ewakuacji.

Minister, wykonując obowiązek określony w art. 45 ust. 9 ustawy o obronie cywilnej, przygotował projekt rozporządzenia w sprawie wykazu podmiotów zobowiązanych do sporządzenia planu ochrony dóbr kultury na czas wojny oraz trybu zgłaszania tych podmiotów w celu wpisania ich do wykazu. W ww. wykazie, stanowiącym załącznik do projektu rozporządzenia z dnia 30 października 2025 r., ujęto 541 podmiotów, w tym wszystkie skontrolowane muzea. Według stanu na dzień 28 maja 2026 r. przedmiotowe rozporządzenie nie zostało przez Ministra podpisane.

Zakres przedmiotowy planu ochrony dóbr kultury na czas wojny został wskazany w art. 45 ust. 5–6 ustawy o obronie cywilnej. Plan ten powinien zawierać m.in. charakterystykę dóbr kultury oraz ich wykaz, z określeniem najbardziej cennych zbiorów i elementów; ocenę miejsca przechowywania lub położenia oraz możliwych zagrożeń dla dóbr kultury wraz z wnioskami; wskazanie zadań ochrony dóbr kultury na czas wojny z określeniem niezbędnych priorytetów; wykaz prac przygotowawczych i dokumentacyjnych niezbędnych do wykonania, z określeniem osób odpowiedzialnych i zespołów ze wskazaniem przypisanych im zadań oraz czasu ich wykonania; wykaz rodzajów i ilości potrzebnych materiałów i urządzeń, z określeniem ich przeznaczenia, sposobu pozyskania i miejsc przechowywania.

**Przypadki
nieprawidłowej
realizacji zadań
obronnych**

W Ministerstwie w okresie objętym kontrolą obowiązywał, zatwierdzony przez Prezesa Rady Ministrów w dniu 16 czerwca 2020 r., plan operacyjnego funkcjonowania działu administracji rządowej – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, opracowany zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie zadań obronnych z 2004 r.

W latach 2020–2022 Minister zatwierdził plany operacyjnego funkcjonowania siedmiu z dziewięciu objętych kontrolami jednostkowymi NIK muzeów.

W dwóch muzeach nie sporządzono POF, przy czym Muzeum Narodowe w Gdańsku nie zostało przez Ministra ujęte w „Wykazie jednostek (...) wykonujących zadania obronne”, co uzasadniano złożonym procesem zmiany statusu muzeum z samorządowej instytucji kultury, ujętej w rejestrze instytucji kultury województwa pomorskiego, w państwową instytucję kultury.

W Muzeum Narodowym w Lublinie nie sporządzono POF ze względu na niezapewnienie systemu teleinformatycznego, przeznaczonego do przetwarzania informacji niejawnych, odpowiedniego do klauzuli przetwarzanych informacji, o którym mowa w § 6 ust. 9 pkt 4 zarządzenia w sprawie wykonywania zadań w ramach obowiązku obrony. Ministerstwo nie mogło przekazać dokumentu dotyczącego planowania operacyjnego w formie elektronicznej do Muzeum, ponieważ nie został zakończony proces przygotowania bezpiecznego stanowiska komputerowego do przetwarzania informacji niejawnych.

Od dnia zatwierdzenia⁶¹ przez Ministra POF Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie nie opracowano kart realizacji zadań operacyjnych (KRZO), stanowiących załączniki do POF, co było niezgodne z § 9 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia w sprawie zadań obronnych z 2004 r.⁶². KRZO, ze względu na swój praktyczny charakter, stanowią najważniejszą część planowania operacyjnego i z tego względu powinny zostać opracowane i zatwierdzone niezwłocznie.

**Działania w muzeach
przed wystąpieniem
i w przypadku
wystąpienia sytuacji
kryzysowej**

Dyrektorzy objętych kontrolą muzeów podejmowali różnorodne działania w celu przygotowania instytucji na wypadek sytuacji kryzysowych.

Przykład

W Zamku Królewskim w Warszawie – Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej powołano zespół zarządzania kryzysowego, którego celem było podejmowanie działań na wypadek wystąpienia szczególnych zagrożeń dla bezpieczeństwa zwiedzających, pracowników oraz zbiorów muzeum, jak również realizacja przedsięwzięć w ramach poszczególnych stopni alarmowych. Zespół pełnił rolę doradczą dyrektora Muzeum. Po wybuchu wojny w Ukrainie oraz podczas innych poważnych niebezpiecznych sytuacji w Polsce i na świecie, w muzeum monitorowano zagrożenia poprzez analizę strony internetowej Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (m.in. raporty dobowe), kontakty m.in. z NIM, MKiDN, Policją, PSP. Pracownikom Muzeum zapewniono udział w szkoleniach przeprowadzanych przez pracowników własnych, jak również z udziałem wykładowców z zewnątrz, które dotyczyły m.in.: funkcjonowania systemu Stałych Dyżurów, zasad komunikacji oraz

⁶¹ Tj. od dnia 18 października 2021 r.

⁶² Obowiązek ten w kolejnych latach wynikał z przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2023 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego (Dz. U. poz. 1569) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 2025 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa realizowanych przez organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego i przedsiębiorców (Dz. U. poz. 73).

prowadzenia wymaganej dokumentacji, rozwinięcia Punktu Kierowania w Muzeum, realizacji zadań obronnych w sytuacji podwyższania gotowości obronnej państwa i w czasie wojny. Pracownicy Muzeum brali udział również w ćwiczeniach w zakresie ewakuacji zbiorów oraz doskonalących.

W Zamku Królewskim na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki, w ramach przygotowania zbiorów do ewakuacji, opracowano koperty ewakuacyjne zawierające dokładny, a zarazem przystępny opis procesu ewakuacji muzealiów z poszczególnych pomieszczeń Muzeum, a także opracowano koncepcję ochrony i ewakuacji muzealiów, w szczególności arrasów, z użyciem przystosowanych do tego celu kontenerów.

W przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej dyrektorzy objętych kontrolą muzeów podejmowali rzetelne i prawidłowe na ogół działania, zgodnie z § 20 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum⁶³ oraz wewnętrznymi procedurami. Spośród 21 objętych kontrolą przypadków sytuacji kryzysowych, które wystąpiły w siedmiu muzeach, tylko w jednym Muzeum nie zawiadomiono organizatora oraz nie poinformowano właściwej instytucji kultury o jednostkowym przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej.

**Przypadki
nieprawidłowego
i nierzetelnego
ewidencjonowania
zabytków**

W wyniku badania próby zaewidencjonowanych zabytków ustalono, że w skontrolowanych muzeach, co do zasady, były prawidłowo oraz rzetelnie stosowane przepisy rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków.

Niemniej jednak – według danych skontrolowanych muzeów – zbiory nie zostały w całości zaewidencjonowane oraz nie posiadały dokumentacji wizualnej. Poziom zdigitalizowanych zbiorów w muzeach, według statystycznego sprawozdania z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej za rok 2024 (K-02), wynosił ok. 20%.

Stwierdzone w wyniku kontroli nieprawidłowości w dwóch muzeach polegały przede wszystkim na niedotrzymaniu 60-dniowego terminu na dokonanie wpisu muzealiów do księgi inwentarzowej od dnia objęcia w posiadanie, co było niezgodne z § 4 ust. 3 ww. rozporządzenia, a także wpisywaniu niekompletnych danych identyfikacyjnych zabytków

⁶³ Zgodnie z § 20 ust. 1 ww. rozporządzenia w przypadku stwierdzenia, że zbiory zostały utracone, uszkodzone lub zniszczone w wyniku przestępstwa, dyrektor muzeum zawiadamia niezwłocznie najbliższą jednostkę Policji oraz organizatora muzeum. Według § 20 ust. 2 ww. rozporządzenia w przypadku gdy zbiory zostały utracone lub zniszczone, dyrektor muzeum przesyła do instytucji kultury dane dotyczące tych zbiorów oraz informacje o okolicznościach ich utracenia lub zniszczenia.

w kartach ewidencyjnych oraz księdze inwentarzowej, co było niezgodne z § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia.

Natomiast w jednym z muzeów dokonywano wpisów do księgi inwentarzowej dla wystroju i dekoracji architektoniczno-rzeźbiarsko-malarskiej wnętrz (takich jak sztukaterie, parapety, malowidła ściennie, portale z drzwiami), stanowiące integralną część zabytku nieruchomego. Według stanu na dzień 17 listopada 2025 r. w księdze inwentarzowej znajdowało się 1031 pozycji inwentarzowych (pierwszy wpis pochodził z 20 sierpnia 2012 r., a ostatni – z 28 kwietnia 2025 r.). Pozycje te poprzez wpis do inwentarza zostały uznane przez Muzeum za muzealia, a jednocześnie nie zostały wykreślone z rejestru zabytków na mocy decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wydanej stosownie do dyspozycji art. 13 ust. 5 ustawy o zabytkach. Cztery z pięciu wybranych do badania muzealiów, znajdujących się w inwentarzu dla wystroju i dekoracji architektoniczno-rzeźbiarsko-malarskiej wnętrz, nie posiadało oznaczenia, o którym mowa w § 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków.

5.1.2. ZABEZPIECZANIE ZBIORÓW I SIEDZIB MUZEÓW NA WYPADEK SYTUACJI KRYZYSOWYCH

**Niewłaściwa
realizacja przez
skontrolowane
muzea
części zadań**

Zadania muzeów na rzecz zabezpieczania zbiorów i siedzib muzeów przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą określa przede wszystkim ustawa o muzeach i wydane na jej podstawie rozporządzenie w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

Objęte kontrolą muzea niewłaściwie realizowały niektóre zadania na rzecz zabezpieczania zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych, co polegało głównie na niezapewnieniu funkcjonalności dokumentów określających procedury i sposób działania w sytuacjach kryzysowych, a także niezapewnieniu w pełnym zakresie właściwej ochrony przeciwpożarowej oraz stanu użytkowanych obiektów budowlanych.

Dysfunkcjonalne POM

W objętych kontrolą muzeach opracowano, co do zasady, plan ochrony muzeum, o którym mowa w § 27 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum⁶⁴, dla siedziby głównej oraz oddziałów muzeum.

W jednym przypadku stwierdzono jednakże nieopracowanie POM dla dwóch działów jednego oddziału Muzeum.

⁶⁴ Zgodnie z § 27 ust. 1 ww. rozporządzenia zabezpieczanie zbiorów przed kradzieżą i innym niebezpieczeństwem realizuje się na podstawie planu ochrony muzeum.

Natomiast w sześciu muzeach stwierdzono, że POM były dysfunkcjonalne m.in. ze względu na ich sporządzenie, w skrajnych przypadkach, ponad 17 lat temu; nieujęcie w nich wszystkich elementów określonych przepisami rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum; nieaktualizowanie bądź nierzetelne aktualizowanie.

Należy podkreślić, iż – mimo że przepisy rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum nie określały terminów aktualizacji POM – to jednak plan ten, w świetle art. 7 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie osób i mienia, powinien podawać ocenę aktualnego stanu bezpieczeństwa i ochrony jednostki, co determinuje konieczność jego aktualizowania.

Przykład

W jednym z muzeów POM dla trzech oddziałów Muzeum, sporządzone odpowiednio w: 2008 r., 2011 r. i 2015 r., nie były aktualizowane, w związku z czym nie uzupełniono ich o moduły zadaniowe dla poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP⁶⁵, jak również nie uzgadniano ich z właściwym terytorialnie dyrektorem delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie zagrożeń (w trybie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie osób i mienia, w brzmieniu obowiązującym od 2 lipca 2016 r.).

W jednym z muzeów w latach objętych kontrolą nie dokonywano aktualizacji POM, sporządzonego w 2011 r., w konsekwencji czego zawierał on niezgodne ze stanem faktycznym dane, w tym w wykazie adresów pracowników Muzeum powiadamianych w przypadku wydarzeń szczególnych po godzinach pracy były ujęte dane pięciu osób (spośród wskazanych 10), które nie były zatrudnione w Muzeum; natomiast w wykazie osób odpowiedzialnych za ochronę obiektu były ujęte nieaktualne dane trzech osób (spośród wskazanych pięciu).

POM jednego z muzeów (z 2017 r.) nie odzwierciedlał aktualnego stanu bezpieczeństwa i ochrony jednostki (nie uwzględniono m.in. zagrożeń i aktualnego stanu bezpieczeństwa w związku z trwającą wojną na terenie Ukrainy i możliwej eskalacji działań na terenie Polski). Metody i możliwości eliminacji zdarzeń nadzwyczajnych na terenie Muzeum oraz opis zakresu koniecznych zmian zabezpieczeń technicznych, wynikających z analizy stanu potencjalnych zagrożeń, odnosiły się do działań prowadzonych w 2017 r. lub w latach wcześniejszych. Nie uaktualniono również zapisów dotyczących stosowanych w Muzeum zabezpieczeń technicznych (w tym

⁶⁵ Ang. *Cyberspace Readiness Procedure* – procedura gotowości cyberprzestrzeni.

elektronicznych), a także nie ujęto informacji o powiększeniu terenu Muzeum o obszar Folwarku zakupiony od Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego wraz z budynkami znajdującymi się na tym terenie.

Zapisy POM jednego z muzeów w zakresie stanu bezpieczeństwa i ochrony jednostki odnosiły się do 2018 r., co było niezgodne z art. 7 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie osób i mienia. W POM nie określono zakresu koniecznych zmian zabezpieczeń technicznych wynikających z analizy stanu potencjalnych zagrożeń, co było niezgodne z § 27 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, a także nie dołączono instrukcji konwojowej, co było niezgodne z wymogami § 27 ust. 4 pkt 5 ww. rozporządzenia. Dodatkowo „Instrukcja postępowania w przypadkach szczególnych”, stanowiąca załącznik do POM, nie określała zasad postępowania w przypadkach kradzieży i napadu, co było niezgodne z wymogami § 27 ust. 4 pkt 3 ww. rozporządzenia.

**Przypadki
nieprawidłowego
i nierzetelnego
opracowania instrukcji
bezpieczeństwa
pożarowego**

W skontrolowanych muzeach opracowano instrukcję bezpieczeństwa pożarowego (IBP), o której mowa w § 6 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, dla siedziby głównej oraz oddziałów muzeum.

W trzech muzeach stwierdzono jednak, że ww. instrukcja na dzień zakończenia czynności kontrolnych⁶⁶ nie zawierała wszystkich elementów wymaganych ww. rozporządzeniem. Ponadto w jednym Muzeum stwierdzono nieterminową⁶⁷ i nierzetelną aktualizację instrukcji dla trzech obiektów muzeum.

Przykład

W jednym z muzeów zarówno instrukcja z 2016 r., jak i opracowana w 2024 r. nie zawierała elementów określonych w § 6 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów, tj. opisu: sposobu sprawdzania organizacji i warunków ewakuacji zbiorów (§ 6 pkt 3 ww. rozporządzenia); technicznych środków umożliwiających ewakuację zbiorów (pkt 4); miejsc przechowywania i eksponowania najcenniejszych zbiorów (pkt 5); postępowania przy zabezpieczaniu najcenniejszych zbiorów (pkt 6); procedur powiadamiania dyrektora i pracowników muzeum oraz osób tworzących zespoły ewakuacyjne o powstaniu zagrożenia (pkt 7); imion i nazwisk osób tworzących

⁶⁶ Ponadto w jednym z muzeów IBP została uzupełniona w toku kontroli.

⁶⁷ Zgodnie z § 6 ust. 7 rozporządzenia w sprawie ochrony ppoż. instrukcja bezpieczeństwa pożarowego jest poddawana okresowej aktualizacji, co najmniej raz na 2 lata, a także po takich zmianach sposobu użytkowania obiektu lub procesu technologicznego, które wpływają na zmianę warunków ochrony przeciwpożarowej.

zespoły mające brać udział w ewakuacji zbiorów, a także zajmowanych przez te osoby stanowisk, z określeniem zakresu ich działania i odpowiedzialności (pkt 8).

Obowiązujące w okresie kontroli dwie IBP dla gmachu głównego jednego z muzeów nie zawierały wskazania sposobu sprawdzania organizacji i warunków ewakuacji zbiorów, co było niezgodne z § 6 pkt 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów, oraz wskazania miejsc przechowywania i eksponowania najcenniejszych zbiorów (wskazanych w części graficznej IBP), co było niezgodne z § 6 pkt 5 ww. rozporządzenia.

Obowiązująca w okresie kontroli IBP dla gmachu głównego jednego z muzeów, opracowana w 2013 r., była aktualizowana w roku: 2015 i 2018 (tj. trzy lata po poprzedniej aktualizacji), 2020 oraz 2022, natomiast w 2025 r. została opracowana nowa instrukcja (tj. trzy lata po ostatniej aktualizacji). IBP dla składnicy muzealnej z października 2016 r. aktualizowana była w roku: 2018, 2020 i 2022, natomiast jej nowa wersja opracowana została w 2025 r. (tj. trzy lata po ostatniej aktualizacji). IBP dla jednego z oddziałów Muzeum, opracowana w 2015 r., była aktualizowana w 2019 r. (tj. po czterech latach od opracowania) oraz w 2021 r. Nowa wersja instrukcji została opracowana w 2025 r. (tj. po czterech latach od ostatniej aktualizacji).

**Nieprawidłowe
i nierzetelne
opracowanie oraz
aktualizacja instrukcji
przygotowania
zbiorów do ewakuacji**

W objętych kontrolą muzeach opracowano, co do zasady, instrukcję przygotowania zbiorów do ewakuacji (IPZE), o której mowa w § 30 ust. 1–2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, dla siedziby głównej oraz oddziałów muzeum.

W jednym przypadku stwierdzono jednakże nieopracowanie IPZE dla trzech z pięciu obiektów Muzeum.

W pięciu muzeach stwierdzono, że ww. instrukcja nie zawierała wszystkich elementów wymaganych ww. rozporządzeniem, a w sześciu muzeach stwierdzono zarówno brak aktualizacji instrukcji, jak również jej nieterminowe⁶⁸ i nierzetelne dokonywanie.

Przykład

W jednym z muzeów IPZE, obowiązująca od 2019 r., nie była aktualizowana, co było niezgodne z § 30 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum. Niedokonywanie w latach objętych kontrolą wymaganej aktualizacji skutkowało nieuzupełnieniem IPZE o brakujące elementy, które były wymagane

⁶⁸ Zgodnie z § 30 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum instrukcję aktualizuje się nie rzadziej niż co dwa lata.

przez § 28 pkt 2 oraz pkt 8-10 ww. rozporządzenia, tj. nie określono stref zagrożenia; nie wyznaczono osób tworzących zespoły mające brać udział w ewakuacji zbiorów (określono jedynie stanowiska, które w razie ewakuacji pełniły funkcje kierowników zespołów); nie określono procedur powiadamiania dyrektora oraz pracowników Muzeum o powstaniu zagrożenia, a także form współpracy w zakresie ewakuacji zbiorów z zewnętrznymi służbami i instytucjami.

W jednym z muzeów, mimo corocznej aktualizacji opracowanej w 2015 r. IPZE, w instrukcji nie określono ilości niezbędnych środków technicznych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów, co było niezgodne z § 28 pkt 4 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, oraz form współpracy w zakresie ewakuacji zbiorów z zewnętrznymi służbami i instytucjami, co było niezgodne z § 28 pkt 10 ww. rozporządzenia.

Niewłaściwa ochrona przeciwpożarowa

Dyrektorzy skontrolowanych muzeów, mimo podejmowanych działań na rzecz realizacji obowiązków, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o ochronie przeciwpożarowej, nie zapewnili właściwej ochrony przeciwpożarowej użytkowanych obiektów w pełnym zakresie.

Wpływ na powyższe miał m.in. fakt, że obiekty te są zabytkami nieruchomymi, podlegającymi ochronie konserwatorskiej, co wymaga uzgadniania prac budowlanych, remontowych i modernizacyjnych z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Nieprawidłowości w zakresie ochrony przeciwpożarowej zostały stwierdzone we wszystkich muzeach – zarówno w toku badań kontrolnych NIK, jak i w wyniku kontroli przeprowadzonych w czterech muzeach na zlecenie NIK przez właściwe terytorialnie jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej (PSP), przy czym część jednostkowych nieprawidłowości zostało usuniętych do dnia zakończenia czynności kontrolnych przez NIK.

Przykład

W jednym z muzeów PSP stwierdziła nieprawidłowości kwalifikujące budynek jako zagrażający życiu ludzi, w związku z czym – na podstawie art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁶⁹ – poinformowano dyrektora muzeum o tym fakcie.

Po kontroli PSP w innym muzeum wydano postanowienie o nałożeniu grzywny oraz wszczęto postępowanie w sprawie nakazania usunięcia

⁶⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, ze zm.; dalej: ustawa o NIK.

nieprawidłowości, przy czym – do czasu zakończenia czynności kontrolnych przez NIK – postępowania nie zostały zakończone.

W toku kontroli NIK w Muzeum Narodowym w Krakowie⁷⁰ ustalono, że w ekspertyzie z 2018 r., sporządzonej przez rzeczoznawcę ds. zabezpieczeń przeciwpożarowych i rzeczoznawcę budowlanego dla Gmachu Głównego Muzeum i zatwierdzonej przez Małopolskiego Komendanta Wojewódzkiego PSP w Krakowie, wskazano m.in. na występujące w budynku niezgodności z przepisami przeciwpożarowymi oraz techniczno-budowlanymi, w tym niezgodności, które powinny być usunięte w ramach planowanego procesu modernizacyjnego oraz rozwiązania zamiennie dla budynku kompensujące niezgodności niemożliwe do usunięcia. Według stanu na 18 listopada 2025 r. zrealizowano w całości 50% rozwiązań zamiennych wskazanych w ww. ekspertyzie technicznej. Pozostałych rozwiązań nie zrealizowano, jak wyjaśnił dyrektor Muzeum, ze względu na brak dostępnych środków finansowych na ich przeprowadzenie. Ponadto z uwagi na brak możliwości zrealizowania prac budowlanych dostosowujących budynek do parametrów wskazanych w ekspertyzie technicznej z równoległym użytkowaniem w ramach pełnionej funkcji na pewnym etapie przyjęto, że na czas modernizacji Gmachu Głównego zastępcze lokum będzie stanowił budynek byłego hotelu „Cracovia”. Realizacja tej koncepcji została wstrzymana w związku z brakiem zabezpieczenia środków finansowych na ten cel przez Ministra⁷¹.

Niewłaściwy stan obiektów budowlanych

Dyrektorzy skontrolowanych muzeów na ogół zapewнили utrzymanie obiektów budowlanych w należyтым stanie technicznym, o czym mowa w art. 61 pkt 1 Prawa budowlanego w związku z art. 5 ust. 2 tej ustawy, a także poddawali je okresowym kontrolom, o których mowa w art. 62 ust. 1 ww. ustawy.

W pięciu muzeach nie zapewniono jednak właściwego stanu zabytkowych obiektów budowlanych w pełnym zakresie, co zostało stwierdzone m.in. w wyniku kontroli przeprowadzonych w czterech muzeach na zlecenie NIK przez właściwych terytorialnie Powiatowych Inspektorów Nadzoru Budowlanego (PINB).

Przykład

W wyniku przeprowadzonej w jednym z muzeów przez PINB kontroli utrzymania obiektu siedziby głównej Muzeum stwierdzono, że właściciel obiektu nie wywiązywał się z obowiązków wynikających

⁷⁰ Dalej: MN w Krakowie.

⁷¹ Dalszy opis w rozdziale 5.2. Informacji (str. 42).

z art. 62 ust. 1 pkt 3 Prawa budowlanego, wobec czego zastosowano art. 93 pkt 8 tej ustawy. Ponadto w wyniku kontroli PINB potwierdzono występowanie nieprawidłowości odnotowanych w protokołach przeglądu stanu technicznego obiektu, tj. m.in. występowanie pęknięć i zarysowań ścian w różnych częściach obiektu oraz miejscowych zawilgoceń ścian, stropów i sklepień. W związku z tymi ustaleniami wydano zalecenie prowadzenia dziennika kontroli rozwarcia pęknięć i rys oraz sukcesywnego usuwania przyczyn zawilgocenia i osuszania elementów budynku.

Po kontroli w jednym z muzeów PINB stwierdził m.in. „występujące nieprawidłowości zgodnie z protokołem z półrocznej kontroli stanu tech. budynku i kontroli 5-letniej; (...) występujące ślady wilgoci na ścianie w korytarzu przy węźle cieplnym (...); ubytki bruku przy schodach od strony pd; widoczne (...) ślady zawilgocenia i zacieków pod balkonami od strony dziedzińca – balkony wyłączone z użytkowania; widoczne zarysowania tynku na elewacji, pęknięte płyty kamienne na cokołach (nie są ruchome, stabilne); widoczne uszkodzenia i zarysowania na kominach; widoczne miejsce sfałdowania dachówki od str. dziedzińca, str. zachod.; widoczne skorodowanie zbrojenia na stropie w pomieszczeniu wodomierza – należy oczyścić antykorozyjnie i zabezpieczyć antykorozyjnie”.

Stan techniczny Gmachu Głównego MN w Krakowie, według opinii jego dyrektora, nie odpowiadał „obecnym standardom technicznym w tego typu obiektach, a konieczność gruntownej przebudowy wynika również z konieczności dostosowania obiektu do aktualnych wymagań ochrony przeciwpożarowej. Ciągłe postępująca degradacja stanu technicznego budynku bez dokonania gruntownego remontu w perspektywie około 5 lat, może doprowadzić do konieczności wyłączenia go z użytkowania”.

**Przypadki
niedokonywania oraz
nieprawidłowego
dokumentowania
okresowych
przeglądów
zabezpieczeń
technicznych**

W objętych kontrolą muzeach stosowano zabezpieczenia techniczne (budowlane, mechaniczne oraz elektroniczne), o których mowa w § 7 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

W trzech muzeach stwierdzono jednak, że nie były przeprowadzane w pełnym zakresie okresowe przeglądy zabezpieczeń technicznych, o których mowa w § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum⁷². Ponadto w dwóch muzeach przeprowadzenie ww. przeglądów nie zostało prawidłowo udokumentowane.

⁷² Zgodnie z § 10 ust. 1 ww. rozporządzenia przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, w tym sprawdzenia kompletności kluczy, dokonuje się co najmniej raz w roku.

Przykład

W jednym z muzeów komisja do spraw przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, w tym sprawdzenia kompletności kluczy, nie sporządzała zbiorczego protokołu zawierającego ustalenia dotyczące przeglądu, które wynikały z przeglądów dokonanych przez poszczególnych członków ww. komisji, co było niezgodne z wymogami zarówno § 10 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum, jak również § 1 ust. 2 zarządzeń dyrektora Muzeum w sprawie powołania komisji do spraw przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych.

W jednym z muzeów nie udokumentowano sprawdzenia, co najmniej raz w roku, kompletności kluczy – w związku z przejściem z na emeryturę pracownika dokonującego tego sprawdzenia, jednakże bez sporządzenia protokołów, o których mowa w § 10 ust. 3 ww. rozporządzenia.

W trzech muzeach⁷³ nie była powoływana przez dyrektora muzeum komisja do przeprowadzania ww. przeglądów, co było niezgodne z § 10 ust. 2 ww. rozporządzenia, stanowiącym, że przeglądu, o którym mowa w ust. 1, dokonuje komisja złożona z co najmniej dwóch osób, powołana przez dyrektora muzeum.

W dwóch muzeach stwierdzono, że nie dokonano wszystkich okresowych przeglądów zabezpieczeń elektronicznych, o których mowa w § 14 ust. 1–2 ww. rozporządzenia⁷⁴.

Przykład

W jednym muzeum w okresie od 14 grudnia 2022 r. do 29 września 2023 r. nie dokonywano przeglądów systemu sygnalizacji pożarowej (SSP), podczas gdy – zgodnie ze wskazaniem norm dotyczących eksploatacji i konserwacji – przeglądy SSP powinny być dokonywane raz na kwartał. Z kolei przeglądy systemów: kontroli dostępu (KD), sygnalizacji włamania i napadu (SSWiN) i telewizji dozorowej (CCTV⁷⁵) powinny być przeprowadzane raz na pół roku, a muzeum nie

⁷³ W przypadku jednego Muzeum w 2022 r. nie powołano komisji do spraw przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, a jedynie komisję do sprawdzenia kompletności kluczy.

⁷⁴ Zgodnie z § 14 ust. 1 ww. rozporządzenia przeglądu stanu systemu, o którym mowa w § 11 ust. 1 pkt 1, oraz jego konserwacji dokonuje się zgodnie ze wskazaniem norm dotyczących eksploatacji i konserwacji tego systemu. Według § 14 ust. 2 ww. rozporządzenia przeglądu stanu systemów, o których mowa w § 11 ust. 1 pkt 2–4, oraz ich konserwacji dokonuje się zgodnie z wymaganiami producentów tych systemów, jednak nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy.

⁷⁵ Ang. closed circuit television.

wykonywało ich w okresie między 30 września 2022 r. a: 14 lutego 2024 r. (dot. KD i CCTV), 29 września 2023 r. (dot. SSWiN).

W drugim muzeum w latach 2022–2025 nie dokonywano przeglądów CCTV, a od maja 2024 r. – również SSWiN, co było niezgodne z § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum. W okresie objętym kontrolą w Muzeum dokonywano bieżących napraw uszkodzonych elementów ww. systemów, nie były one jednak prowadzone w efekcie kompleksowych przeglądów całych systemów; miały charakter doraźny i interwencyjny.

Ponadto w dwóch muzeach nie prowadzono książki eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych, co było niezgodne z § 16 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, stanowiącym, że prace związane z przebudową i konserwacją zabezpieczeń elektronicznych dokumentuje się w książce eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych.

Zapewnienie prawidłowej ochrony fizycznej zbiorów

W siedzibach głównych skontrolowanych muzeów zapewniono prawidłową ochronę fizyczną zbiorów, realizowaną zgodnie z określonymi w POM: stanem etatowym, rodzajem oraz ilością uzbrojenia i wyposażenia.

Ochrona fizyczna była wykonywana zarówno przez wewnętrzną służbę ochrony lub specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne, jak i przez pracowników muzeów – co najmniej od otwarcia do zamknięcia muzeum dla zwiedzających, tj. zgodnie z § 19 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

Zapewnienie prawidłowej ochrony w czasie transportu i przenoszenia zbiorów

Dyrektorzy objętych kontrolą muzeów zapewnili prawidłową ochronę w czasie transportu i przenoszenia zbiorów, realizowaną zgodnie z przepisami odpowiednio: rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeów oraz rozporządzenia w sprawie przenoszenia muzealiów.

Stwierdzone w czterech muzeach nieprawidłowości w powyższym zakresie miały formalny charakter.

Przykład

Dyrektor jednego z muzeów przekazał do NIM/NIMOS niepełne oraz nieterminowe informacje dotyczące czterech objętych kontrolą transportów zbiorów, co było niezgodne z przepisami § 26 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum. I tak: w czterech informacjach nie wskazano: rodzaju transportowanych zbiorów, co było niezgodne z § 26 ust. 1 pkt 3 ww. rozporządzenia; adresu przewoźnika, co było niezgodne z § 26 ust. 1 pkt 8 ww. rozporządzenia; numeru telefonu dyrektora, co było niezgodne z § 26 ust. 1 pkt 5 ww. rozporządzenia; w jednej z informacji nie

wskazano numeru dowodu osobistego kuriera muzealnego, co było niezgodne z § 26 ust. 1 pkt 6 ww. rozporządzenia, trzy informacje dotyczące transportów zbiorów przywożonych z zagranicy albo wywożonych za granicę przekazano w terminie: jeden – ośmiu oraz dwukrotnie – sześciu dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu, co było niezgodne z § 26 ust. 2 pkt 2 ww. rozporządzenia, który stanowi, że informację przekazuje się w terminie do 14 dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu zbiorów; jedną informację dotyczącą transportu zbiorów, który odbywał się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przekazano w terminie pięciu dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu zbiorów, co było niezgodne z § 26 ust. 2 pkt 1 ww. rozporządzenia, który stanowi, że informację przekazuje się w terminie do 10 dni roboczych przed planowanym rozpoczęciem transportu zbiorów.

Sporządzony w jednym z muzeów wykaz muzealiów do umowy użyczenia nie zawierał wymaganej § 2 rozporządzenia w sprawie przenoszenia muzealiów dokumentacji wizualnej muzealiów umieszczonych w wykazie. Przedmiotowa umowa była przedłużeniem wcześniejszej umowy użyczenia i obejmowała 3054 obiektów, w tym 3000 groszy praskich, w związku z czym zrezygnowano z umieszczania w wykazie ich wizerunków.

5.2. WYDATKOWANIE ŚRODKÓW PUBLICZNYCH NA ZABEZPIECZANIE ORAZ OCHRONĘ ZBIORÓW I SIEDZIB MUZEÓW NA WYPADEK SYTUACJI KRYZYSOWYCH

Niezapewnienie wystarczających środków finansowych na realizację zadań

Minister nie zapewnił wystarczających środków finansowych na realizację zadań przez muzeach, mimo że – w świetle art. 5 ust. 4 pkt 1 i 2 ustawy o muzeach⁷⁶ – na Ministrze, jako na podmiocie, który utworzył muzea, spoczywa obowiązek zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum oraz zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom.

Minister, planując na lata 2022–2025 wydatki na zabezpieczanie i ochronę muzeów, nie uwzględnił – z uwagi na ograniczone środki budżetowe pozostające w jego dyspozycji – niektórych wniosków złożonych przez skontrolowane muzea, co wskazuje na konieczność dokonania przez Ministra priorytetyzacji zadań służących zabezpieczeniu i ochronie muzeów oraz ich zbiorów, zwłaszcza w przypadku nieuzyskania

⁷⁶ Zgodnie z art. 5 ust. 4 pkt 1 i 2 ustawy o muzeach podmioty, o których mowa w ust. 1, tworzące muzea są obowiązane zapewnić środki potrzebne do utrzymania i rozwoju muzeum oraz zapewnić bezpieczeństwo zgromadzonym zbiorom.

dodatkowych środków z innych źródeł, w tym pochodzących z rezerw budżetu państwa.

Należy jednak zauważyć, że w odniesieniu do muzeów objętych kontrolami jednostkowymi NIK nie występowało w latach 2022–2025 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) o dodatkowe środki z rezerw celowych i rezerwy ogólnej budżetu państwa. Dodatkowe środki w kwocie 8925,6 tys. zł pochodziły z przeniesienia środków niewykorzystanych przez inne instytucje kultury – w trybie art. 171 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁷⁷.

Według danych MKiDN⁷⁸, w latach 2022–2025, „w ewidencjach prowadzonych w zakresie przyznanych dotacji zostało zidentyfikowane kilkanaście [tj. 14] zadań, które według planu po zmianach nie miały przypisanej kwoty dotacji”, w tym: w 2022 r. – dwa zadania do realizacji przez Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie (MŁK w Warszawie), dotyczące rozbudowy systemu indywidualnej ochrony zbiorów oraz zakupu kamer w celu rozbudowy systemu monitoringu wizyjnego; w 2023 r. – cztery zadania dotyczące: rozbudowy systemu indywidualnej ochrony zbiorów w MŁK w Łazienkach; rozbudowy systemów bezpieczeństwa zasobów IT w oddziałach MN w Krakowie; modernizacji systemów alarmowych w obiektach Muzeum Narodowego w Poznaniu (MN w Poznaniu); wymiany systemu integrującego systemy zabezpieczeń technicznych w Zamku Królewskim w Warszawie; w 2024 r. – cztery zadania dotyczące: rozbudowy systemu bezpieczeństwa MŁK w Warszawie; modernizacji systemów alarmowych w obiektach MN w Poznaniu; modernizacji oświetlenia ewakuacyjnego i awaryjnego – wymaganego względami bezpieczeństwa w całej bryle Zamku Królewskiego w Warszawie; wymiany systemu integrującego systemy zabezpieczeń technicznych w Zamku Królewskim w Warszawie; w 2025 r. – cztery zadania dotyczące: modernizacji systemów bezpieczeństwa w oddziałach MN w Krakowie; rozbudowy systemów bezpieczeństwa zasobów IT w oddziałach MN w Krakowie; modernizacji systemów alarmowych w obiektach MN w Poznaniu; modernizacji systemu instalacji hydrantowej ppoż. w Zamku Królewskim w Warszawie.

Przy planowaniu wydatków w MKiDN nie uwzględniono również potrzeb w tym zakresie wynikających z corocznych raportów o stanie zabezpieczenia muzeów, w których rok rocznie, mimo ogólnej dobrej oceny stanu bezpieczeństwa muzeów, wskazywano m.in., że „wymiana uszkodzonych lub zniszczonych elementów i urządzeń jest procesem ciągłym. Rodzaj i zakres planowanych zmian i modernizacji zależy głównie

⁷⁷ Dz. U. z 2025 r. poz. 1483, ze zm.; dalej: ustawa o finansach publicznych.

⁷⁸ W toku kontroli w muzeach kwestia niezapewnienia przez Ministra finansowania zadań była podnoszona wielokrotnie, zwłaszcza w kontekście braku realizacji niektórych zadań.

od wielkości środków finansowych przeznaczanych na ich realizację. (...) Dyrektorzy jednostek organizacyjnych, w miarę posiadanych środków finansowych, uzupełniają systemy zabezpieczeń elektronicznych w podległych jednostkach, tak aby spełniały wymogi określone w przepisach i były dostosowane do obecnie panujących standardów. (...) Muzea (...) w kilku obiektach albo przygotowują się do kompleksowej wymiany najbardziej wyeksploatowanych systemów, albo są w trakcie realizacji takiej inwestycji”.

Ponadto Minister nie zapewnił finansowania inwestycji służących zabezpieczeniu i ochronie zgromadzonych zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, w tym przebudowy i remontu dawnego hotelu „Cracovia”⁷⁹ na potrzeby tego Muzeum. MN w Krakowie od zakończenia powyższej inwestycji i adaptacji tego obiektu do funkcji instytucji kultury uzależniało przeprowadzenie następnie modernizacji Gmachu Głównego Muzeum.

W latach 2017-2023 MN w Krakowie wydatkowało ze środków dotacji celowej Ministra na zagospodarowanie dawnego hotelu „Cracovia” wraz z otoczeniem środki w łącznej kwocie 997,9 tys. zł. W 2023 r. Minister udzielił MN w Krakowie gwarancji finansowania ww. inwestycji w kolejnych latach, tj. w 2024 r. – 8300 tys. zł oraz w 2025 r. – 10 700 tys. zł. W 2024 r. Minister dwukrotnie zmienił status ww. inwestycji – z zaniechanej na czasowo wstrzymaną. W wyniku dokonania zmiany statusu inwestycji MN w Krakowie w 2024 r. nie podpisało umowy z pracownią architektoniczną, a przyznana dotacja w wysokości 2700 tys. zł nie została wykorzystana. W konsekwencji zarówno realizacja przebudowy i remontu dawnego hotelu „Cracovia”, jak i modernizacja Gmachu Głównego Muzeum zostały przesunięte w czasie, co będzie skutkowało postępującą degradacją tych obiektów, a także koniecznością podjęcia decyzji o zamknięciu Gmachu Głównego.

Ponadto zarówno w Ministerstwie, jak i w skontrolowanych muzeach planowanie wydatków na zabezpieczanie i ochronę muzeów odbywało się bez powiązania z podstawowym dokumentem, który powinien określać organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, tj. z planem ochrony zabytków. W KPOZk oraz w POZ nie określono bowiem przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających.

⁷⁹ MN w Krakowie – ze środków dotacji celowej Ministra – w 2016 r. dokonało zakupu działki oraz znajdującego się na niej dawnego hotelu „Cracovia” z przeznaczeniem na cele muzealne za kwotę 35 670 tys. zł (por. wystąpienie pokontrolne z dnia 27 kwietnia 2017 r., skierowane do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, po kontroli nr P/17/001 pt. „Wykonanie budżetu państwa w 2016 r. w części 24 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz wykonanie planu finansowego Funduszu Promocji Kultury”; <https://bip.nik.gov.pl/kontrole/P/17/001/KNO/>).

**Prawidłowe i na ogół
rzetelne
wydatkowanie
środków finansowych**

W MKiDN na próbie obejmującej dokumentację dziewięciu zadań inwestycyjnych, w tym umów o łącznej wartości 22 961,5 tys. zł, stwierdzono, że Minister prawidłowo i rzetelnie udzielił skontrolowanym muzeom dotacji celowych na wydatki inwestycyjne z przeznaczeniem na realizację zadań w zakresie zabezpieczania i ochrony muzeów.

Wszystkie ww. umowy zawierały elementy określone w art. 150 pkt 1–6 ustawy o finansach publicznych.

Minister na bieżąco kontrolował wykonywanie zadań określonych w umowach, a także zapewnił od muzeów prawidłową i rzetelną ich realizację, zgodną z warunkami zawartych umów oraz terminowe rozliczenia udzielonych dotacji, w tym zwroty niewykorzystanych środków.

Minister, zgodnie z art. 152 ust. 2 ustawy o finansach publicznych, zatwierdził rozliczenia dotacji w zakresie rzeczowym i finansowym, przedstawione przez skontrolowane muzea, w terminie 30 dni od dnia ich przedstawienia.

W skontrolowanych muzeach na próbie obejmującej dokumentację 33 zadań inwestycyjnych, w tym umów o łącznej wartości 50 631,1 tys. zł, stwierdzono, że środki dotacji zostały wydatkowane i rozliczone prawidłowo i na ogół rzetelnie. Tylko w jednym Muzeum stwierdzono m.in. nierzetelne ustalenie wysokości kary umownej za nieterminową realizację inwestycji poprzez jej zaniżenie o 4,4 tys. zł, a także nierzetelne dokumentowanie przebiegu realizowanej inwestycji.

Środki dotacji celowych zostały przeznaczone na realizację zadań w zakresie zabezpieczania i ochrony muzeów, w tym m.in. na rozbudowę oraz modernizację zabezpieczeń technicznych, a także dostosowanie użytkowanych obiektów budowlanych do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych.

5.3. NADZÓR NAD REALIZACJĄ ZADAŃ W ZAKRESIE ZABEZPIECZANIA ORAZ OCHRONY ZBIORÓW I SIEDZIB MUZEÓW NA WYPADEK SYTUACJI KRYZYSOWYCH

**Ograniczony zakres
i formy nadzoru
Ministra
nad działalnością
muzeów**

Nadzór Ministra nad działalnością muzeów miał ograniczony zakres i formy.

W okresie objętym kontrolą w MKiDN obowiązywały dwa zarządzenia Ministra, wydane na podstawie art. 175 ust. 1 i 2 ustawy o finansach publicznych, w których określono zakres oraz tryb nadzoru i kontroli sprawowanej przez Ministra nad objętymi częścią 24 budżetu państwa jednostkami organizacyjnymi oraz Funduszem Promocji Kultury i Narodowym Funduszem Ochrony Zabytków, tj.: zarządzenie w sprawie nadzoru i kontroli z 2013 r. oraz zarządzenie w sprawie nadzoru i kontroli z 2024 r.

Stwierdzono, że właściwe komórki organizacyjne w Ministerstwie realizowały obowiązki określone w ww. zarządzeniu w sprawie nadzoru i kontroli.

Minister nie zapewnił jednak sprawdzenia przygotowania muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych. Dopiero w 2024 r. właściwy departament merytoryczny w MKiDN, prowadzący i koordynujący sprawy wynikające z nadzoru Ministra nad muzeami, wystąpił jednorazowo do 33 nadzorowanych instytucji z prośbą o dokonanie kategoryzacji zbiorów, ze szczególnym uwzględnieniem wyselekcjonowania obiektów najcenniejszych przeznaczonych do szybkiej ewakuacji/zabezpieczenia na wypadek sytuacji kryzysowej lub wojny oraz o przekazanie informacji, czy instytucje posiadają odpowiednie pomieszczenia ochronne lub potrzeby w zakresie budowy lub adaptacji tego rodzaju pomieszczeń.

Zagadnienia dotyczące zabezpieczania i ochrony przez muzea siedzib oraz zbiorów na wypadek sytuacji kryzysowych – zarówno w czasie pokoju, jak i konfliktu zbrojnego – nie były w badanym okresie przedmiotem kontroli przeprowadzanych w trybie ustawy o kontroli w administracji rządowej w nadzorowanych muzeach.

W latach 2022-2025 kontrolą, w trybie rozporządzenia w sprawie kontroli realizacji zadań obronnych, objęto sześć muzeów, w tym: w 2022 r. – Muzeum Zamkowe w Malborku oraz MN w Poznaniu, w 2023 r. – Muzeum II Wojny Światowej, w 2024 r. – Muzeum Zamek w Łąncucie oraz Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku; w 2025 r. – Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce.

W wyniku kontroli przeprowadzonej w 2022 r. w MN w Poznaniu nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie planowania oraz realizacji szkolenia obronnego i przygotowania Stałego Dyżuru w Muzeum do funkcjonowania w wyższych stanach gotowości obronnej państwa.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. METODYKA KONTROLI I INFORMACJE DODATKOWE

Cel główny kontroli	Czy zabezpieczanie i ochrona muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych były prawidłowe i rzetelne?
Cele szczegółowe	1. Czy zadania w zakresie zabezpieczania zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych były realizowane prawidłowo i rzetelnie? 2. Czy zadania w zakresie ochrony zabytkowych zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych były realizowane prawidłowo i rzetelnie? 3. Czy środki publiczne na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych były planowane oraz wykorzystane prawidłowo i rzetelnie? 4. Czy nadzór Ministra nad realizacją zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych był prawidłowy i skuteczny?
Zakres podmiotowy	Kontrolą objęto: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz dziewięć muzeów nadzorowanych przez Ministra.
Kryteria kontroli	Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o NIK, z uwzględnieniem kryteriów, o których mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o NIK, tj. legalności, rzetelności, celowości i gospodarności.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych. Kontrolę przeprowadzono w okresie od 2 września 2025 r. do 19 grudnia 2025 r.
Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK	W związku z prowadzonymi w pięciu muzeach kontrolami zasięgnięto – w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK – informacji w 19 jednostkach niekontrolowanych, w tym we właściwych terytorialnie jednostkach organizacyjnych Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Powiatowych Inspektoratach Nadzoru Budowlanego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, wojewódzkich urzędach ochrony zabytków, a także urzędach miast.
Udział innych organów kontroli na podstawie art. 12 ustawy o NIK	W ośmiu przypadkach zlecono przeprowadzenie kontroli właściwym terytorialnie Powiatowym Inspektorom Nadzoru Budowlanego, a w pięciu – właściwym terytorialnie jednostkom organizacyjnym Państwowej Straży Pożarnej. Ponadto w jednym przypadku zwrócono się do PSP o udostępnienie wyników czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzonych w latach objętych kontrolą w oddziałach muzeum.
Wystąpienia pokontrolne	Wystąpienia pokontrolne skierowano do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz do dyrektorów dziewięciu muzeów.

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego zgłosił dyrektor MN w Poznaniu. Zespół Orzekający Komisji Rozstrzygającej, uchwałą z dnia 20 lutego 2026 r., oddalił wszystkie trzy zastrzeżenia.

W wystąpieniach pokontrolnych sformułowano 52 wnioski pokontrolne oraz siedem uwag.

Według stanu na dzień 28 maja 2026 r. zrealizowano osiem wniosków pokontrolnych; w trakcie realizacji pozostawały 43 wnioski, a jeden – nie został zrealizowany.

W odpowiedziach na wystąpienia pokontrolne kierownicy trzech jednostek kontrolowanych poinformowali ponadto o sposobie wykorzystania wszystkich siedmiu uwag.

Dyrektorzy ośmiu z dziewięciu objętych kontrolą muzeów zawnioskowali do NIK, powołując się na art. 30a ustawy o muzeach, o ograniczenie przy publikacji wyników kontroli dostępu do informacji, które – w ich ocenie – służą zapewnieniu bezpieczeństwa muzealnom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

W opublikowanych wystąpieniach pokontrolnych dokonano stosownej anonimizacji.

Wykaz jednostek kontrolowanych

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Marta Cienkowska
2.		Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej	Małgorzata Omilanowska
3.	Delegatura NIK w Gdańsku	Muzeum Narodowe w Gdańsku	Piotr Stasiowski
4.	Delegatura NIK w Krakowie	Muzeum Narodowe w Krakowie	Andrzej Szczerski
5.		Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki	Andrzej Betlej
6.	Delegatura NIK w Lublinie	Muzeum Narodowe w Lublinie	Katarzyna Mieczkowska
7.	Delegatura NIK w Poznaniu	Muzeum Narodowe w Poznaniu	Tomasz Łęcki
8.	Delegatura NIK w Warszawie	Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie	Marianna Otmianowska
9.		Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie	Paweł Jaskanis
10.	Delegatura NIK we Wrocławiu	Muzeum Narodowe we Wrocławiu	Piotr Oszczanowski

6.2. ANALIZA STANU PRAWNEGO I UWARUNKOWAŃ ORGANIZACYJNO- -EKONOMICZNYCH

Ochrona przeciwpożarowa

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej⁸⁰ ochrona przeciwpożarowa polega na realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem poprzez:

- 1) zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia;
- 2) zapewnianie sił i środków do zwalczania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia oraz na rzecz ochrony ludności;
- 3) prowadzenie działań ratowniczych przez jednostki ochrony przeciwpożarowej.

Według art. 4 ust. 1 ww. ustawy, właściciel budynku, obiektu budowlanego lub terenu, zapewniając ich ochronę przeciwpożarową, jest obowiązany:

- 1) przestrzegać przeciwpożarowych wymagań techniczno-budowlanych, instalacyjnych i technologicznych;
- 2) wyposażyć budynek, obiekt budowlany lub teren w wymagane urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice;
- 3) zapewnić przeglądy techniczne, konserwacje oraz naprawy urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic, w sposób gwarantujący ich sprawne i niezawodne funkcjonowanie;
- 4) zapewnić osobom przebywającym w budynku, obiekcie budowlanym lub na terenie, bezpieczeństwo i możliwość ewakuacji;
- 5) przygotować budynek, obiekt budowlany lub teren do prowadzenia akcji ratowniczej;
- 6) zapoznać pracowników z przepisami przeciwpożarowymi;
- 7) ustalić sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia.

Sposoby i warunki ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów⁸¹.

Zgodnie z § 6 ust. 1 ww. rozporządzenia właściciele, zarządcy lub użytkownicy obiektów bądź ich części stanowiących odrębne strefy pożarowe, przeznaczonych do wykonywania funkcji użyteczności publicznej, zamieszkania zbiorowego, produkcyjnych, magazynowych

⁸⁰ Dz. U. z 2025 r. poz. 188.

⁸¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 822, ze zm.

oraz inwentarskich, zapewniają i wdrażają instrukcję bezpieczeństwa pożarowego, zawierającą:

- 1) warunki ochrony przeciwpożarowej, wynikające z przeznaczenia, sposobu użytkowania, prowadzonego procesu technologicznego, magazynowania (składowania) i warunków technicznych obiektu, w tym zagrożenia wybuchem;
- 2) określenie wyposażenia w wymagane urządzenia przeciwpożarowe i gaśnice oraz sposoby poddawania ich przeglądom technicznym i czynnościom konserwacyjnym;
- 3) sposoby postępowania na wypadek pożaru i innego zagrożenia;
- 4) sposoby zabezpieczenia prac niebezpiecznych pod względem pożarowym, jeżeli takie prace są przewidywane;
- 5) warunki i organizację ewakuacji ludzi oraz praktyczne sposoby ich sprawdzania;
- 6) sposoby zapoznania użytkowników obiektu, w tym zatrudnionych pracowników, z przepisami przeciwpożarowymi oraz treścią przedmiotowej instrukcji;
- 7) zadania i obowiązki w zakresie ochrony przeciwpożarowej dla osób będących ich stałymi użytkownikami;
- 8) plany obiektów, obejmujące także ich usytuowanie, oraz terenu przyległego, z uwzględnieniem graficznych danych dotyczących w szczególności:
 - a) powierzchni, wysokości i liczby kondygnacji budynku,
 - b) odległości od obiektów sąsiadujących,
 - c) parametrów pożarowych występujących substancji palnych,
 - d) występującej gęstości obciążenia ogniowego w strefie pożarowej lub w strefach pożarowych,
 - e) kategorii zagrożenia ludzi, przewidywanej liczby osób na każdej kondygnacji i w poszczególnych pomieszczeniach,
 - f) lokalizacji pomieszczeń i przestrzeni zewnętrznych zaklasyfikowanych jako strefy zagrożenia wybuchem,
 - g) podziału obiektu na strefy pożarowe,
 - h) warunków ewakuacji, ze wskazaniem kierunków i wyjść ewakuacyjnych,
 - i) miejsc usytuowania urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic, kurków głównych instalacji gazowej, materiałów niebezpiecznych pożarowo oraz miejsc usytuowania elementów sterujących urządzeniami przeciwpożarowymi,
 - j) wskazania dojazdów do dźwigów dla ekip ratowniczych,
 - k) hydrantów zewnętrznych oraz innych źródeł wody do celów przeciwpożarowych,
 - l) dróg pożarowych i innych dróg dojazdowych, z zaznaczeniem wjazdów na teren ogrodzony;
- 9) wskazanie osób lub podmiotów opracowujących instrukcję.

Szczegółowy zakres i tryb zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą, a także sposoby przygotowania zbiorów muzeum do ewakuacji w razie powstania zagrożenia określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą⁸².

Zgodnie z § 2 tego rozporządzenia zabezpieczanie zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą polega na:

- 1) niedopuszczeniu do sytuacji, w której zbiory mogą zostać utracone, uszkodzone lub zniszczone w wyniku pożaru, kradzieży lub innego niebezpieczeństwa;
- 2) ochronie miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów;
- 3) ochronie zbiorów w czasie transportu.

Obowiązki właścicieli obiektów budowlanych

Zgodnie z art. 61 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane⁸³ właściciel lub zarządca obiektu budowlanego jest obowiązany utrzymywać i użytkować obiekt zgodnie z zasadami, o których mowa w art. 5 ust. 2 tej ustawy.

Według art. 5 ust. 2 Prawa budowlanego obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należytym stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymaganiami, o których mowa w ust. 1 pkt 1–7 tej ustawy.

Ochrona osób i mienia

Na podstawie art. 5 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 2 pkt 4 lit. c ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia⁸⁴ muzea i inne obiekty, w których zgromadzone są dobra kultury narodowej, zostały zaliczone do obiektów podlegających obowiązkowej ochronie przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne lub odpowiednie zabezpieczenie techniczne.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 tej ustawy kierownik jednostki, który bezpośrednio zarządza obszarami, obiektami i urządzeniami umieszczonymi w ewidencji, o której mowa w art. 5 ust. 5, albo upoważniona przez niego osoba są obowiązani uzgadniać plan ochrony tych obszarów, obiektów i urządzeń z właściwym terytorialnie komendantem wojewódzkim Policji, a w zakresie zagrożeń o charakterze terrorystycznym, z właściwym

⁸² Dz. U. poz. 1240.

⁸³ Dz. U. z 2025 r. poz. 418, ze zm.

⁸⁴ Dz. U. z 2025 r. poz. 532.

terytorialnie dyrektorem delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Ponadto kierownik jednostki, o którym mowa w ust. 1, w terminie najpóźniej 3 dni przed planowaną datą rozpoczęcia transportu podlegającego obowiązkowej ochronie, jest obowiązany uzgadniać z komendantem wojewódzkim Policji, właściwym terytorialnie ze względu na miejsce rozpoczęcia transportu, plan ochrony tego transportu. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio (art. 7 ust. 1a ww. ustawy).

Według art. 7 ust. 2 ustawy o ochronie osób i mienia plan ochrony powinien:

- 1) uwzględniać charakter produkcji lub rodzaj działalności jednostki;
- 2) zawierać analizę stanu potencjalnych zagrożeń, w tym zagrożeń o charakterze terrorystycznym, i aktualnego stanu bezpieczeństwa jednostki;
- 3) podawać ocenę aktualnego stanu ochrony jednostki;
- 4) zawierać dane dotyczące specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej, a w tym:
 - a) stan etatowy,
 - b) rodzaj oraz ilość uzbrojenia i wyposażenia,
 - c) sposób zabezpieczenia broni i amunicji;
- 5) zawierać dane dotyczące rodzaju zabezpieczeń technicznych;
- 6) zawierać zasady organizacji i wykonywania ochrony jednostki.

**Krajowe programy
i plany ochrony
zabytków**

W rozdziale 8 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁸⁵ zawarte zostały przepisy w zakresie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Zgodnie z art. 84 tej ustawy w celu stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego inicjuje i opracowuje, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (KPOZ).

Według art. 85 ust. 1 i 2 ww. ustawy w programie tym, opracowywanym na okres 4 lat, określa się, w szczególności, cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

KPOZ jest uchwalany przez Radę Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (art. 86 ust. 1 ustawy o zabytkach), który przedstawia Radzie Ministrów, co 2 lata,

⁸⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 1292, ze zm.

sprawozdanie z realizacji zadań wynikających z tego programu (art. 86 ust. 2 ustawy o zabytkach).

Przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji KPOZ wykorzystywane są sprawozdania z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 6 ustawy o zabytkach).

Zgodnie z art. 88 ust. 1 ustawy o zabytkach minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego opracowuje krajowy plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynuje realizację zadań mających na celu zabezpieczenie zabytków przed skutkami zagrożeń wynikających z sytuacji kryzysowych.

Plan ochrony zabytków

Przedsięwzięcia związane z ochroną zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych zostały uregulowane w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych⁸⁶.

Ochrona ta polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem (§ 1 ust. 1 ww. rozporządzenia).

Organizację i sposób ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, planuje się w jednostkach organizacyjnych posiadających zabytki oraz na poszczególnych stopniach administracji, ujmując stan zasobu podlegającego ochronie, zagrożenia, zamiar działania, sposób realizacji, niezbędne siły i środki oraz czas i koszty wykonania w sporządzanych w tym celu następujących dokumentach: planie ochrony zabytków jednostki organizacyjnej oraz w planach ochrony zabytków: gminnym, powiatowym, wojewódzkim i krajowym (§ 3 ust. 1 pkt 1–5 ww. rozporządzenia).

Zgodnie z § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia plan ochrony zabytków jednostki organizacyjnej opracowuje kierownik jednostki organizacyjnej posiadającej zabytki, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, oraz przedstawia do zatwierdzenia wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta).

Plany ochrony zabytków są integralną częścią planów obrony cywilnej i podlegają corocznej aktualizacji w terminie do dnia 31 marca każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego (§ 5 ust. 1 ww. rozporządzenia).

Części planów ochrony zabytków zawierające informacje, których ujawnienie mogłoby przynieść szkodę chronionym zabytkom, w tym

⁸⁶ Dz. U. Nr 212, poz. 2153.

zwłaszcza dane dotyczące organizacji ochrony zabytków o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, podlegają ochronie na podstawie przepisów ustawy o ochronie informacji niejawnych (§ 5 ust. 3 ww. rozporządzenia).

Za organizację, koordynację współdziałania oraz kierowanie pracami przygotowawczymi w zakresie ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, są odpowiedzialni, działający w porozumieniu z właściwymi organami obrony cywilnej, kierownicy jednostek organizacyjnych i organy sporządzające plany ochrony zabytków lub upoważnieni przez nich pracownicy (§ 6 ust. 1 ww. rozporządzenia).

**Polski Komitet
Doradczy**

Na podstawie art. 88 ust. 4 i 5 ustawy o zabytkach Rada Ministrów powołała, rozporządzeniem z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego⁸⁷, Polski Komitet Doradczy (Komitet), którego Przewodniczącym jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub sekretarz (podsekretarz) stanu w urzędzie obsługującym tego ministra odpowiedzialny za ochronę zabytków (§ 1 ust. 1 i 2 w związku z § 3 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia w sprawie PKD).

Zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie PKD zakres działania Komitetu obejmuje w szczególności:

- 1) przedstawianie Radzie Ministrów opinii i wniosków dotyczących działań legislacyjnych, technicznych lub wojskowych, jakie należy podjąć w czasie pokoju i w razie konfliktu zbrojnego, a także w przypadku udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w misjach pokojowych i stabilizacyjnych podejmowanych przez organizacje międzynarodowe za zgodą Organizacji Narodów Zjednoczonych, w celu zapewnienia wykonania postanowień Konwencji Haskiej oraz związanych z nią Protokołów, których Polska jest stroną;
- 2) występowanie do Rady Ministrów z wnioskami mającymi na celu zapewnienie – na wypadek konfliktu zbrojnego – znajomości, poszanowania i ochrony przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej zabytków znajdujących się zarówno na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak i innych krajów;
- 3) zapewnienie w porozumieniu z organami administracji rządowej łączności i współpracy z Komitetami o podobnym charakterze innych państw oraz właściwymi organizacjami międzynarodowymi;
- 4) udzielanie wyjaśnień, w zakresie realizacji postanowień Konwencji Haskiej i związanych z nią Protokołów, instytucjom i organom władzy publicznej oraz organizacjom społecznym i pozarządowym.

⁸⁷ Dz. U. Nr 102, poz. 1066.

Zadania obronne

Zagadnienia obrony cywilnej uregulowano w Dziale IV ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej⁸⁸, która utraciła moc obowiązującą z dniem 23 kwietnia 2022 r.⁸⁹ i tym samym do końca 2024 r. nie było podstaw prawnych funkcjonowania obrony cywilnej. W 2025 r. weszła w życie ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej⁹⁰, która reguluje te zagadnienia.

W ustawie z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny określono m.in. zakres przedmiotowy i podmiotowy obowiązku obrony Ojczyzny oraz organy właściwe w sprawach obrony państwa i ich zadania.

W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 2025 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa realizowanych przez organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego i przedsiębiorców⁹¹, stosownie do § 1 tego rozporządzenia, określono:

- 1) warunki i tryb planowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa realizowanych przez organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego i przedsiębiorców;
- 2) warunki i tryb finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa realizowanych przez organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego i przedsiębiorców;
- 3) sposób nakładania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa oraz właściwość organów w tych sprawach, w tym ujętych w planowaniu operacyjnym i programach obronnych.

Zgodnie z § 17 ww. rozporządzenia plany i programy wykonane na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego⁹² i utrzymane w mocy na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2023 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego⁹³ zachowują

⁸⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 372, ze zm.

⁸⁹ W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2025 r. poz. 825, ze zm.).

⁹⁰ Dz. U. poz. 1907, ze zm.

⁹¹ Dz. U. poz. 73.

⁹² Dz. U. Nr 152, poz. 1599, ze zm.; rozporządzenie obowiązywało do dnia 23 sierpnia 2023 r.

⁹³ Dz. U. poz. 1569; rozporządzenie obowiązywało do dnia 4 lutego 2025 r.

**Zasady gospodarki
finansowej muzeów**

moc do dnia zatwierdzenia planów i programów opracowanych według niniejszego rozporządzenia.

Podstawą gospodarki finansowej instytucji kultury⁹⁴ jest plan finansowy ustalony przez dyrektora, z zachowaniem wysokości dotacji organizatora, który sporządza się zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁹⁵ (art. 27 ust. 3 i 4 ustawy o działalności kulturalnej).

Zgodnie z art. 28 ust. 3 ustawy o działalności kulturalnej organizator przekazuje instytucji kultury środki finansowe w formie dotacji:

- 1) podmiotowej na dofinansowanie działalności bieżącej w zakresie realizowanych zadań statutowych, w tym na utrzymanie i remonty obiektów;
- 2) celowej na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji;
- 3) celowej na realizację wskazanych zadań i programów.

Państwowe instytucje kultury mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na zadania ważne z punktu widzenia regionalnej polityki rozwoju w zakresie rozwoju kultury, w tym dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji (art. 28 ust. 1b ustawy o działalności kulturalnej).

Zgodnie z art. 29 ust. 5 zd. pierwsze ustawy o działalności kulturalnej roczne sprawozdanie finansowe instytucji kultury zatwierdza organizator.

**Nadzór i kontrola nad
działalnością muzeów**

Zgodnie z art. 175 ust. 1 ustawy o finansach publicznych dysponenti części budżetowych sprawują nadzór i kontrolę: 1) nad całością gospodarki finansowej podległych im jednostek organizacyjnych, w tym nad dokonywaniem przez te jednostki wstępnej oceny celowości poniesionych wydatków oraz realizacją właściwych procedur; 2) wykorzystania dotacji udzielonych z budżetu państwa; 3) realizacji zadań finansowanych z budżetu państwa; 4) efektywności i skuteczności realizacji planów w układzie zadaniowym na podstawie mierników stopnia realizacji celów.

Przedmiotem nadzoru i kontroli, o których mowa w ust. 1, jest w szczególności: 1) prawidłowość i terminowość pobierania dochodów; 2) zgodność wydatków z planowanym przeznaczeniem; 3) prawidłowość wykorzystania środków finansowych, w tym zakres zrealizowanych zadań; 4) wysokość i terminy przekazywania dotacji; 5) prawidłowość wykorzystania dotacji udzielonych z budżetu państwa, pod względem zgodności z przeznaczeniem oraz wysokości wykorzystanej dotacji

⁹⁴ Muzeum jest formą organizacyjną działalności kulturalnej (instytucją kultury), do której mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2026 r. poz. 457).

⁹⁵ Dz. U. z 2025 r. poz. 1483, ze zm.

a stopniem realizacji zadań przewidzianych do sfinansowania dotacją z budżetu państwa (art. 175 ust. 2 ww. ustawy).

Zgodnie z art. 5 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach⁹⁶ podmioty, o których mowa w ust. 1, tworzące muzea są obowiązane sprawować nadzór nad muzeum. Według art. 6a ust. 1 pkt 2 tej ustawy minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego koordynuje i realizuje politykę państwa w zakresie działalności muzeów oraz w zakresie miejsc pamięci narodowej, w tym pomników zagłady oraz grobów i cmentarzy wojennych, w szczególności przez sprawowanie nadzoru nad muzeami i dokonywanie kontroli ich działalności. Natomiast w art. 8 ust. 1 tej ustawy wskazano, że minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego sprawuje nadzór nad muzeami. W tym celu może dokonywać kontroli ich działalności.

Zakres i tryb nadzoru i kontroli sprawowanej przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nad objętymi częścią 24 budżetu państwa jednostkami organizacyjnymi oraz Funduszem Promocji Kultury i Narodowym Funduszem Ochrony Zabytków określa zarządzenie z dnia 11 stycznia 2024 r. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie nadzoru i kontroli nad jednostkami objętymi częścią 24 budżetu państwa⁹⁷.

Zasady i tryb przeprowadzania kontroli działalności organów administracji rządowej, urzędów je obsługujących lub stanowiących ich aparat pomocniczy oraz jednostek organizacyjnych podległych tym organom lub przez nie nadzorowanych, a także organy właściwe w sprawach kontroli, zostały określone w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej⁹⁸.

Zakres prowadzenia przez organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego kontroli realizacji zadań obronnych wykonywanych przez ich jednostki organizacyjne i przedsiębiorców, zwanej dalej „kontrolą” oraz sposób prowadzenia kontroli określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 stycznia 2023 r. w sprawie kontroli realizacji zadań obronnych⁹⁹.

Struktura kontrolowanych muzeów

Kontrolowane muzea (siedem) posiadały oddziały/filie w liczbie od jednego (Muzeum Łazienki Królewskie: Oddział – Muzeum Łowiectwa i Jeździectwa) do dziewięciu (Muzeum Narodowe w Krakowie oraz Muzeum Narodowe w Lublinie, z uwzględnieniem filii).

⁹⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 385.

⁹⁷ Dz. Urz. MKiDN poz. 4; wcześniej obowiązywało zarządzenie z dnia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 października 2013 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad jednostkami objętymi częścią 24 budżetu państwa (Dz. Urz. MKiDN poz. 43).

⁹⁸ Dz. U. z 2026 r. poz. 158.

⁹⁹ Dz. U. poz. 253; wcześniej obowiązywało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli wykonywania zadań obronnych (Dz. U. Nr 16 poz. 151, ze zm.).

**Finansowanie zadań
muzeów przez
Ministra**

Oddziałów/filii nie posiadały dwa muzea: Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej oraz Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.

W latach 2022–2025 Minister przekazał prowadzonym i współprowadzonym muzeom – w formie dotacji podmiotowej – środki w łącznej kwocie 7 534 629 tys. zł, w tym objętym kontrolami jednostkowymi NIK – łącznie 1 341 180,4 tys. zł.

Minister udzielił prowadzonym i współprowadzonym muzeom dotacji celowych na wydatki bieżące na łączną kwotę 247 526,9 tys. zł, w tym objętym kontrolami jednostkowymi NIK – łącznie 118 457,8 tys. zł, a także dotacji celowych na wydatki inwestycyjne odpowiednio na łączną kwotę: 2 541 290,7 tys. zł i 373 356,5 tys. zł.

Ponadto w badanym okresie Minister udzielił prowadzonym i współprowadzonym muzeom dotacji w ramach Programów Ministra¹⁰⁰ na łączną kwotę 39 472,6 tys. zł.

W latach 2022–2025 na realizację zadań z zakresu zabezpieczania i ochrony muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych Minister udzielił dotacji: ze środków pochodzących z Funduszu Promocji Kultury¹⁰¹ w łącznej kwocie 1922,9 tys. zł oraz ze środków budżetu państwa w łącznej kwocie 46 073,2 tys. zł.

¹⁰⁰ Programy ustanowione m.in. na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 września 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania dofinansowania realizacji zadań z zakresu kultury, trybu składania wniosków oraz przekazywania środków z Funduszu Promocji Kultury (Dz. U. z 2025 r. poz. 1570) oraz rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa, udzielania dotacji celowej na zadania nim objęte oraz udzielania dofinansowań podmiotom prowadzącym działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (Dz. U. z 2025 r. poz. 1532).

¹⁰¹ Państwowy fundusz celowy, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, utworzony na podstawie art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2025 r. poz. 595).

6.3. WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH KONTROLOWANEJ DZIAŁALNOŚCI

1. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2026 r. poz. 158).
2. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385).
3. Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2025 r. poz. 825, ze zm.).
4. Ustawa z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz. U. poz. 1907, ze zm.).
5. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2025 r. poz. 532).
6. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2025 r. poz. 188).
7. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292, ze zm.).
8. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2026 r. poz. 457).
9. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2026 r. poz. 574).
10. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2026 r. poz. 524, ze zm.).
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 stycznia 2023 r. w sprawie kontroli realizacji zadań obronnych (Dz. U. poz. 253).
12. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. z 2023 r. poz. 822, ze zm.).
13. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153).
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. Nr 102, poz. 1066).
15. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 152, poz. 1599, ze zm.); obowiązywało do dnia 24 sierpnia 2023 r.
16. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2023 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez

organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego (Dz. U. poz. 1569); obowiązywało do dnia 4 lutego 2025 r.

17. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 2025 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa realizowanych przez organy administracji rządowej, organy samorządu terytorialnego i przedsiębiorców (Dz. U. poz. 73).
18. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów (Dz. U. Nr 91, poz. 569).
19. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą (Dz. U. poz. 1240).
20. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach (Dz. U. Nr 202, poz. 2073).

6.4. WYKAZ PODMIOTÓW, KTÓRYM PRZEKAZANO INFORMACJĘ O WYNIKACH KONTROLI

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
6. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu RP
7. Komisja Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu Sejmu RP
8. Komisja Kultury i Środków Przekazu Senatu RP

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Marta Cienkowska

Warszawa, 26 czerwca 2026 r.

Pan
Jacek Kozłowski
Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie Prezesie,

stosownie do art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*¹, przedstawiam stanowisko do Informacji o wynikach kontroli pt. *Zabezpieczanie i ochrona muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych* (P/25/O23) przekazanej pismem z 12 czerwca br.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: MKiDN) przyjmuje przekazane wyniki kontroli pt. *Zabezpieczanie i ochrona muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych*.

Jednocześnie w odniesieniu do stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie realizacji części zadań na rzecz zabezpieczania i ochrony muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych należy zwrócić uwagę na uwarunkowania prawne i organizacyjne, mające istotne znaczenie dla oceny realizacji zadań w obszarze zarządzania kryzysowego, a także zakres kompetencji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W odniesieniu do sprawdzenia stanu przygotowania nadzorowanych i podległych jednostek na wypadek sytuacji kryzysowych, w tym konfliktu zbrojnego, w celu zidentyfikowania potrzeb, a następnie wypracowania i wdrożenia adekwatnej do tych potrzeb strategii działania, należy wskazać, że *sytuacja kryzysowa* i *konflikt zbrojny* to dwa odrębne pojęcia zarówno w sensie faktycznym, jak i prawnym. Przygotowanie na wystąpienie zagrożeń w obu obszarach regulowane jest przez odrębne przepisy.

Departament Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, funkcjonujący od 1 stycznia 2025 r., planuje w latach 2027–2028 zwiększenie liczby muzeów, które zostaną objęte kontrolami realizacji zadań obronnych. Kontrole te będą w szczególności koncentrować się na zagadnieniach związanych z ochroną dóbr kultury na czas wojny oraz wykonywaniem przez muzea obowiązków wynikających z ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o *ochronie ludności i obronie cywilnej*², w zakresie właściwym dla podmiotów ochrony ludności. Działania te umożliwią dokonanie kompleksowej oceny stanu przygotowania muzeów do funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych, w tym w warunkach konfliktu zbrojnego, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz nowymi rozwiązaniami systemowymi w obszarze ochrony ludności i obrony cywilnej. Wyniki przeprowadzonych ocen będą stanowiły podstawę do identyfikacji potrzeb oraz opracowania dalszych kierunków działań wzmacniających odporność instytucji muzealnych.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, z 2026 r. poz. 26.

² Dz. U. z 2024 r. poz. 1907 ze zm., dalej: „ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej”.

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie www.gov.pl/kultura/bip w zakładce Polityka przetwarzania danych osobowych.

Identyfikator dokumentu: 2519680.11268654.10606293

W kwestii dotyczącej zapewnienia wypracowania jednolitych standardów postępowania, uwzględniających specyfikę czasu wojny, do obligatoryjnego zastosowania przez nadzorowane i podległe jednostki, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, we współpracy z Narodowym Instytutem Muzeów, podejmie działania zmierzające do opracowania jednolitych standardów postępowania na wypadek konfliktu zbrojnego. Standardy te będą miały charakter obowiązujący dla muzeów podległych i nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i zostaną wdrożone w drodze właściwego aktu prawnego. Przy opracowywaniu standardów zostaną wykorzystane doświadczenia, wynikające z wojny w Ukrainie, w tym wnioski i rekomendacje przygotowane przez Narodowy Instytut Muzeów. Celem tych działań jest zapewnienie spójnego i skutecznego systemu ochrony zbiorów muzealnych oraz ciągłości funkcjonowania instytucji kultury w warunkach zagrożeń o charakterze kryzysowym i wojennym.

Względem czynności podejmowanych w zakresie planów ochrony dóbr kultury na czas wojny przez podmioty zobowiązane do ich sporządzenia, należy wskazać, że plany ochrony dóbr kultury na czas wojny, wynikające z ustawy o *ochronie ludności i obronie cywilnej*, nie dotyczą przygotowania na sytuacje kryzysowe, rozumianego zgodnie z ustawą z dnia 26 kwietnia 2007 r. o *zarządzaniu kryzysowym*³, jako jedna z czterech faz zarządzania kryzysowego.

Zgodnie z art. 45 ustawy o *ochronie ludności i obronie cywilnej* obowiązek sporządzenia planów ochrony dóbr kultury na czas wojny spoczywa bezpośrednio na podmiotach wskazanych w wykazie określonym w przepisach wykonawczych. Jednocześnie przepisy ustawy nie przyznają Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego kompetencji nadzorczych wobec wszystkich podmiotów zobowiązanych do sporządzenia tych planów ani uprawnień do weryfikacji ich treści. W konsekwencji funkcja koordynacyjna Ministra może być realizowana wobec jednostek podległych i nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, poprzez działania o charakterze systemowym, takie jak opracowywanie wytycznych, organizowanie szkoleń, upowszechnianie dobrych praktyk czy wspieranie wymiany informacji pomiędzy podmiotami odpowiedzialnymi za ochronę dóbr kultury.

Mając powyższe na uwadze, koordynacja procesu przygotowywania planów ochrony dóbr kultury na czas wojny przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dotyczy jedynie jednostek podległych i nadzorowanych przez Ministra oraz działań systemowych pozostających w zakresie jego ustawowych kompetencji.

Jednocześnie deklaruje, że Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego będzie w pełni realizowało zalecenia Najwyższej Izby Kontroli, w zakresie mieszczącym się w ustawowych granicach działania Ministra.

Z poważaniem

Marta Cienkowska

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

³ Dz. U. z 2026 r. poz. 574.

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI

KSS.430.7.2026

Warszawa, 9 lipca 2026 r.

Opinia

**Prezesa Najwyższej Izby Kontroli do stanowiska Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego do informacji o wynikach kontroli „Zabezpieczanie i ochrona muzeów na
wypadek sytuacji kryzysowych”**

Na podstawie art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹ przedstawiam opinię do stanowiska Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: Minister).

Uprzejmie dziękuję za deklarację realizacji zaleceń Najwyższej Izby Kontroli oraz informacje o działaniach podjętych w celu wykonania części wniosków pokontrolnych.

Jednocześnie wskazuję, że – prowadząc czynności kontrolne oraz formułując oceny i wnioski – Najwyższa Izba Kontroli miała na względzie złożoność uwarunkowań prawnych i organizacyjnych badanych zagadnień, a także zakres kompetencji Ministra.

Mając na uwadze zakres kompetencji Ministra, w dalszym ciągu podtrzymuję stanowisko o potrzebie określenia zadań priorytetowych do wykonania na rzecz zabezpieczenia oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeów oraz zapewnienie środków finansowych na ich realizację, zintensyfikowania działań w celu sporządzenia krajowego planu ochrony dóbr kultury na czas wojny, a także koordynowania procesu przygotowywania planów ochrony dóbr kultury na czas wojny.

Pragnę przy tym podkreślić, że – w kontekście wniosku o koordynowanie procesu przygotowywania planów ochrony dóbr kultury na czas wojny – nieweryfikowalny jest wpływ stwierdzenia o braku kompetencji nadzorczych Ministra wobec wszystkich podmiotów zobowiązanych do ich sporządzenia ani uprawnień do weryfikacji ich treści w związku z faktem, że Minister dotychczas nie określił, w drodze rozporządzenia, wykazu podmiotów zobowiązanych do sporządzenia przedmiotowych planów.

Z upoważnienia Prezesa NIK

Jacek Kozłowski

/podpisano elektronicznie/

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 632, ze zm.